Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вовшахкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 5 АПРЕЛЬ, 1984 ШУ. ● № 41 (6910). Мах. 3 кеп.

21 АПРЕЛЕ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

21 апреле шоай балха моттигашка къахьегаш хургба Грозненски консервни заводера 540 саг. Шоай къахьегама овсарле чlоагтlа лакхъяь болх бе лерхlача цар цу дийнахьа арахlиа дага ба 2,3 эзар сома мехка товарни продукци. Цу дакъе 250 эзар банкашта тlадехка ногlараш, 30 туб lажийн комсий сокаш хиши, 30 туб «Рассольник» яха консерваш, кхыйола продукци.

Цу дийнахьа кийчъяь продукин тlаетта цхьа вагон дlахийта лерхl завода иоара.

«Цlеча шоаттден» накъадолхача юкъа эггара толашагlдола хьокхамаш даха карагlдаьнад «жестяно - баночни» цеха коллективана. Укхаза дукха ба шоай балха норма 110—120 процент кхоачаше йойоала болхлой. Царех ба къахьдетта къахьегамхой вй. Гумукова, Курочкина, Лагутина, Закриева, кхыбараш.

Цу дийнахьа къахьийга дахкха 1700 сом ахча пятилетка фонде дlалургда прейприяте коллективо.

С. ШАВИЕВ.

Берригача советски наха а санна шоагlа, раьза болаш тlайнцар Грозненски двейна производственни боъединене хlамаш тегараша, инженерно - технически болхлоша, гlулакхарча наха В. И. Ленин ваь 114 шу дузача денна хетадь доле Ерригсоюзни коммунистически субботник дара москвичаша дlайолаль инициатива. Цаl санна массаза раьза а волаш доккхий декхараш тlайнцар цар субботник хьинареча къахьегамца белгалдаккхара, 21 апреле объединене балха араваргба 3250 саг, царех 140 сагагара дlа мел йиккхараш шоай цехашка, производственни участкашка продукци арахецаш хургба.

«Цlеча шоаттдийнахьа» кхыча деношкарчул дуккха овсарегlа къахьега дош деннача объединене болхлоша арахеца лерхl 150 эзар сома товарни продукци. Цох 90 эзар сома мехка берашта лаьрхlа бараеьаш хургда. Укх шера кхоьвча материалий, энергоресурсий чотагlа тегаргда 11 эзар бараьнза. Объединене ерригача цехашца, филиалашка цу дийнахьа арахецача продукцех 40 эзар сома мехка яр пачхахьалкхен дикала Знак йолаш хургья.

Ленински коммунистически субботник долча дийнахьа шоай хьинара ниэн кхоца бе къахьегаш хургбоача хlамаш тегараша даьрхlад шоаш цу дийнахьа дахкха 7 эзар сом аlаша пхьайтталагlча пятилетка фонда юкъедо.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

ЦХЬОАГГlА ДlАБОЛАБЕННАБ

Самардийнахьа республика хаlльа тlаьхьокама комитета задание тхо хилар Ачхой-Мартановски района совхозашка бlаьстан кхашкарен бешамашнарси балхаш мишта вlаштlехьдаьхад хьожаш.

Эггара хьалха тхо долх «Орджоникидзевский» совхозе. Цу бус а дlададача дийнахьа а дийлхача дотlайна хий латт наьхкашка, тlаьди я кхашиен бешамашнеш. Хаоттамо духьале йой а шоай де йиш йолаш доле балхаш деш боахк совхоза къахьегамхой: шlаш — сомий таьнаш йоlаш, помагlбараш — эне болча хlамашта духьален лазараш ца деттадалийтарах тракторни опрыскивателашца химически молхаш еттаы, кхоалагlбараш — помидорий, нарсий, кхыча баьцадаарий рассада кийчъеча парникашка балхаш деш.

Араwща аьлча, гуш да шоашта хьалхашка латта декхараш кхета а деш, совхоза болхлоша къахьегилга. Кулгалхоша, партийни профсоюзни комитеташа ма доагlара бlаьстан балхаш вlаштlехьдаьхара.

Шоай чаккхаен кортзпоснески болхлоша, дlадахача тайпарен дlадийнад эггара хьалха дlадо деза баьцадараш: 150 гектара тlара мииа горошек, хох — 18 гектар, кийчйа сеснаш — 2 гектар. Горошек кхы тlа 50 гектар е езаш ба кхаш леладераш. Из юкъейсар массехк ди тlехьагlа дlас лерхlаш ба уж аьхин кхахчача ца талхийташ из чуэпара а консерани заводе дlачуъларе а аша йола юкъе йолийтара. Иштта дlакхьш а чуоаш а хилча дикагlа хьувкъае а цхьаккха хlама цох ца дойташ чуэца а вlаштlехьдоал. Цу метогlа яхелу шоай кхашка баьцадаараш Болгаре. Цох дуьйла яда лерхlаш ба совхоза кхаш леладераш.

Укх шере 432 гектара тlара хьалкхедертда баьцадаараш совхоза кхаш леладераша, 200 гектара тlара мока горошек а йолаш. Помидораш, нарсаш, кхыйола хlамаш тlахургйола даьтташ органически минеральни удобренеш а йохкеш аьхад, лерттlа кийчдаьд. Йоакхо аьй совхоза специалисташа баьцадараш хьалкхедеча аьаш йола рассада хилийтара а. Шийтта нараш я цхьа тайп-тайпара рассада кхеош.

— Дерригa бlаьстан балхаш дика чакхдоах тха болхлоша, — йоах совхоза кертерча агронома Булгаев Шарип Юнусовича. — Лаьтта хила доагlача тайпара дlохьдеча, цхьа ди тlехьа ца йоалийташ дlаюкъе помидораш наpсеш.

Хьувкъам луш 385 гектара йолаш 653 гектара лаьтта дlалацад сомий бешамаша. Оасар дlа а довкхаш, гаьнашта юкъера моттигаш ахкий, къонача сомий тlасенашта кlара техий. 460 тонн минеральни удобренеш а тайса лаьтта хьаьнадаьд. Хьувкъам луш йола ерригa сомий таьнаш хьалхе а сlа яьхай. Тхо цига хиннача дийнахьа, кхьа тlаьда але а, ийс опрыскивателаша эшe йолча тlамашта духьален лазараш ца деттадалийтаран сомий гаьнашта молхаш еттош боахкар механизаторш. Из болх цкъартoa цар чакхбаьнкхабар 650 гектара тlарча бешамашка. Хlаьта ерригашта техa бала лерхlаш бар 5 апреле. Эзаш тоталехьа цlаьkха тохаргьа цар молхаш.

— Къонача, хьувкъам луш йоацача бешамашкара балхаш а шоай ханнахьа — 1 Май хьаtlаоттош чакхдаьха ларгда тхо, — тlатехар Булгаев Шарипа.

Совхоза контора хьалхашка латтача лаьрххlа кийчдаьча улга тlа да укх шера къахьегамхоша тlайнца декхараш. Укх доакхий да. Цар дош деннад планагlа дохка доагlарез дика дукхагlа а долаш пачхальйкхета 6100 тонн баьцадараш 4770 тонн сома бойла.

Гуш за дика хьувкъам болаш сомий баьцадаараш хьалкхедара цар боъоаца лард евалга. Шийтта бригада я уж даараш лелаеш. Царех нийс бригада кердача бригадин подрядагlа къахьегаш я. Лерттlа кийчъяьй тракторш. Тlехьайийсa дlа техника, насосни станцеш, догlана хьисапе яй ретта, агротехническа инвентарь. Масала, 40 тракторех 37 трактор 3 апреле болх беш яр. Йоакхо наьй «техпомощь» лхаш йола машина хилийтара а. Механик Муртузов Рамзан нерте латташ йола слесарий бригада я дукха лелаш моллагlа отт-хал е агрегат ехача техически гlулакх деш. Совхоза контора дукха гаьна йоацаш бlайхи кхача кийчбеш столовий а я болх беш.

Къаьстта боккха теркам тlабохийт цига агротехнически боъоаца дlа ма дехьара лаьтта кийчдара а культураш дlеера а. Цу гlулакха эшаш бола тlаьхьокам доттагlбара партномо вlашагlъеллай ши пост. Царна кулгалдеш ба йоккха балха опыт йолаш бола специалисташ: Сакаленко Петр Игнатьевичи, Уциев Жабраьйли.

Цу дерригача гlуламаша къьегга хьахьоах совхоза кулгалхоца, специалисташа, партийни профсоюзни комитеташа, шоашта хьалхашка латта декхараш кхета а деш, бlаьстан балхаш сихен дикен чакхдахара шоай болхлой къахьегам ма боагlара вlаштlехьбаьнза хилар.

Бlаьстан балхаш дика чакхдаха гlерташ къахьег массе а бригадашнарча болхлоша. Яхье эггара лакхагlа хьокхамаш доах Гончаренко Нерас кулгалдеча № 4 йолча бригадо. Цул болхлошта юкъе къаьстта белгалбаьннаб Сакаленко Любовь, Астамирова Айна, Халиева Азмин, кхыбараш. Бальдиашаш трактористаш, механизаторш. Хlаьта шарра юкъе овсарле эггара лакха йолаш болх бу Буйхоев Шаlипа, Умаров Юсага, Хадиева Тlауса, Аркалов Юсапа, Зузуев Халата, кхыбараш.

С. АУШЕВ.

Комсий бешамашкара балхаш сихдаьд

Малгобекски районера лаьтташ доккха беркат луш ба. Хаоттам во болаш денача шере а цигарча опыт йолаш болча кхаш леладераша дика хьувкъам болаш хьалкхедаьд илат, доакъара культураш, баьцадаараш. Иштта балхаш даьд «Кавказ» яхача совхоза кхашка а.

Укх тlеххьарчи шерашка шоай цхьан хана хинна сийле йоаяьй цу совхоза кхаш леладераша. Цун бахьан да бригадашкарча болхлой къахьегамен производственни дисциплина геттара лохьъяр. Кулгалхошен специалисташен болх тесса битаб, боахама лерттlа доал даьдац. Цу гlулакха бехкебараш бехктокхаме ваьб.

Геттара эсала къахьийгад комсий плантацеш лелаярашна а. Цу гlулакха а эггара хьалха бехке бар совхоза кулгалхой. Цхьаккха хlама даьдац цар материальном моральном хьелаш юкъе а доладеш из мехке культура болхлошта езаялийтара.

— Кхета хала долаш гlулакх да селла эсала уж хьувкъаяр, — йоах 30 шу хьалха хьувкъам дика болаш комсаш хьалкхееш хиннача агронома Крошка Виктора. — Дlадахача шера планагlа яха йоагlараш 60 центнер гаргта йолаш хlара гектара тlара 4,8 центнер мара ньккаяц. Из доккха эхь да! Цlийвалинав валаш из аифра хьоайича.

Юххера а каттар оттанза даьац укх шере хургйийхьогl цига комсаш, аьнна. Дукхагlбараш йоах: хургья.

Фу балхаш ду «Кавказ» яхача совхоза плантацешка укх бlаьстан деношка? Гуйрайна сатесачa гlоне геттара садоалца 9 агрегат хул болх беш лаьттана вlалхара комсаш мукъайоахаш. Хьинар айдешна къахьегаш ба уж лелаеш бола йоккха балха опыт йола трактористаш Ватаев Салаудин, Долгов Владимир, Бабуев Богдан, Филимонов Владимир, кхыбараш. Царех хlаране 25—30 процент тlехкхоачашъю дийнахьара балха норма. Специалисташ раьза болаш дика а бу пар хlаьта шоаш бу болх. Цар дош деннад ерригa 288 гектара тlара комсаш 10—12 балха дийнахьа хьамукъаьлха яха.

— Комсаш леларра кхо бригада вlашагlъеллай оаха, — лхаш дуц агронома дешар дийша волча керла тlаевенача отделене управляюще Гарданов Керама. — Хlана цхьа гектар комсаш яц тха доалдеш саг воацаш. Болхлоша хьинар ца кходеш къахьег комсий плантацешна эггара хьалха де делаш йола балхаш чакхдоахаш.

Дукха нах боахк шалера товеш, комсий гаьнаш йоlаш, аьшкасаьргех уж хьалъехкаш.

— Ер балхаш чакхдаьха даьча минеральни удобренеш а тайса ма эша хий дуларгда оаха. — йоах Гарданова. — Чlоагlа ниiлха я комсаш. Уж товеш а геттара, дукха балхаш де деза кердаараш дlайоагlаш я волаш праш йlаьхйолийташ а.

Бордоссии оалаш йола новчал тохаре а кийчлуш ба комсаш лелаераш.

Хlара кlотирга тlара 3—4 килограмм комсаш яха лерхlаш ба совкхоя плантацеш лелаераш.

Тlа-тlа сихлуш латт цигара балхаш.

Е. ПРЕМЫСЛЕР.

БОАХАМА СИЙ — КЪАХЬЕГАМХОЙ СИЙ

Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозе шура лакхара дикагlа хьоахкамаш да кхоалагlча ферме. Цу ферме къахьегаш ба боахама дикагlа бола доярш. Дикагlбараш хьа къоастабаь цу ферме болх бе аьнка бахайтарах вlашагlкхайттабац уж укхаза, шоай болх безаш, йоакхаш йола шура ма хулла дукхагlа хийлийта гlерташ царех хlарачр хиларах къахнна толамаш да цар дараш.

Дояргаш а 530 бежан да юкъана ферме, хlаьта царех 348 детта доахан да. Социалистически декхараш тlа а яйца хьинаре къахьегарца дlадолаьяр ер шу цу фермера доярчаша. Хlинз чакхьаьннай укх шера хьалхара квартал, мишта кхоачадду-те доярчаша шоаш тlайнца декхараш вале хетадлу. Царех уж дика лоарlабу. Ферме болх беча доярчий квартальни план 1165 центнер шура лакха езаш яр, бакъда, 25 марта цар лакхар 1304 центнер хилар. Процентаца аьлча 112 процент кхоачашийр цар шоай план.

Шоай декхараш доярчаша кхоачаш мишта ду къаьгта гуш хургда вайна царех цхьачар доахача толамашка хьежача. Кхоачамболаш да укхаза болх беча доярчех яхкие цхьайттаалагlча пятилетка пхе шера план яь яlар. Царех ба боахама къаьнагlбола, йоккха опыт йола доярчаш: Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета депутат йоалa Дзаурова Долатхан, Шундалиева Макка, Дзаурова Маднат, Дударова Хади, Дзаурова Хьава, Келигова Лейла. Кхаь шеран ший беттан пхе шера план е къаьстта шура лакхара план. Атта доацилга, дукхи хьинер а низаш а дlадехаш доала кхетале хила дац. Дзаурова Долатхана лелабеш ба бетташ бола вурайтта етт. Цо а кхьта доярчаша а леладераш дукхагlча даьхье дукхьашка даьхна къона доахан да. Тlаккха ховш ма дий цу lатто шура дукха кlезигагlа дулга, шоаза е кхоаза дахкачул. Цунца дувзаденна шура лакхара цхьа дени буси 4,4 килограмм оттаьяр доярчашта. Бакъда, кхалнаха цlишта декхар тlайнцар хlара беттача lаттагара 5 килограмм шура яккха, аьнна. Цох а сатем хиина lанзар доярчаш. Хlинз Дзаурова Долатхана дени буси ше беттача хlара lаттагара 8,6 килограмм шура йоакх. Из дукха хlана ца эшаш ши план я. Ше лелабеча тхьаьаlх lаттах хlаранетара юкъера лаьрхlача 6,4 килограмм шура йоакх Шундалиева Маккас, иштта дика хьоахкамаш да Дзауровгlар Мадната, Хьавай, Дударова Хаде, Келигова Лейлай. Уж ба шоай ферме а хьаштдале берригача боахаме а доярчашта масал гойтараш. Дохкагlча толамашта уж тlахьехараш.

Мишта вlаштlехьдоал-те доярчий ишта овсарe къахьега? Цкъа-дале, мелла дика скотникаш хилараx шоай бlарг тlа ца лоаттабеш, сагах тийша литац цар шоаш леладу доахан: шозлагlа-дале, дlалуш доле доакъар доагlгlача тайпаре кийчдаь, тоадь, зlамигача бера луш санна дlалу. Ала деза, довкъар соахка гураьха кхочамхиллал а дика кийчдаь а хинна хилар.

Малагlча тайпаре кхоаб хьалхалаттача доярчаша шоаш детташ дола доахан? Царна хувц-хувцаш тайп-тайпара а шурийна дикагlа хургдола а доакъар тел. Масала, хlара беттача lаттагаа дlакхоач дени буси 30 килограмм силос, пхи килограмм концентраташ, цаl ах килограмм екъа жон, цхи килограмм чаl (из оаташ минеральни добавкаш тlехе лу) шоаттхьея итт килограмм барден. Цу тайпара ма доахана даар, цудухьа дика я шура а.

Совхоза Долаковсин шурий комплексе кхоалагlча ферме санна сел дика деца а во да ала йиш йолаш дацар укхазара гlулакхаш а. Комплексе леладеча 908 бежанах детташ дола доахан 71 мара дац. Воахаш алсменной цинараш да. Укхаза болх беча доярчаша дени буси яккха йоагlар 350 килограмм шура мара яц, бакъда, цар 390—400 килограмм йоакх. Хlара lаттагара 4 килограмм дени буси шура яккха езаш ба доярчаш, цар тlайнца социалистически декхараш 4,5 килограмм йоакхаргья аьнна да. Хlаьта цхьабоча доярчий хьокхамаш дикка лакха да: Гелисханова Iайшета кхо килограмм йоакх хlара lаттагара, Гелисханова Розаси Тимурзиева Розаси — 5,6, Долгиева Зайната — 5,6 килограмм.

Раьза ба доярчаше беча балха скотникаш а. Хlаьта цар шоаш а дакха дакъа юкъеттьу шура дукхагlа хилийтара. Иштта дика къахьег скотникаша Осмиев Салмана, Гелисхановгlар Даудев lалаудинех.

— Оаха эцаш дола аланш а дукхагlча даьхье. бухоацаш хьаулачунга йоакхаш йолча шурайга хьежже хул, — йоах Гелисханов lалаудина. — Цудухьа тхоай хулачох дикагlа къахьега гlерт тхо, хlаьта шура во а яккхаш доярчаша. Цунца дувзаленна алаш дика яц оаха а.

Гучча тайпара, шоай социалистически декхарех лоархlабеш ба хьайбаш лелаераш. Хlаьта массехк дош ала доагlа цар хьаштеш кхоачашдарах.

— Тха шурий комплексе хьеш я цlе уголок, хьалдаь латт столови хургйола цlа. Бакъда, из столови сихагlа хьелларгъяр доре чlоагlа аьттув болаш дар из тхона. — йоах зоотехника Дударов Ювназа. — Йолаш я тха душевой, комплекса корпусашка да дlайха-шийла хий. Къаьстта а раьза ба болхлой эшаш дола товараш дахьаш каст-каста йоагlача автолавкана.

Иштта хьайбаш леладерий хьашташ дикагlа кхоачашде лагахьа кхоалагlча ферме хьалдаьд хьайбаш леладерий цlа. Цу цlагlа хургья столови, цlе уголок, хьайбаш леладераша баркъа дlадоаккха, цар салоlа цlенош, специалисташта лаьрхlа кабинеташ. Со цига хиннача дийнахьа вlераш теха а баьнна, тlеххьара басараш хьоккаш бар цига болхлой.

Хьашташ кхоачашдара хьалаш хьадаьд, кхыдола хьалаш долаш да. Хlинз, массехк шу хьалха санна шоай боахама цlи дикагlчарна юкъе хулийтаргъяр дара оарцагlбоала беза боахама берриге къахьегамхой. Боахама сий — цар сий ма дий.

С. АРЧАКОВ.

ОРБИТА ТlА — СОВЕТСКО-ИНДИЙСКИ ЭКИПАЖ

ТАСС хоам

1984 шера 3 апреле Москвески хана 17 сахьата 09 минута яьлча Советски Союзера сигала дахийтад «Союз Т-11» яха космически кема.

Советски космически кема тlа а дунен халкъашта юкъера экипаж: кема командир Советски Союза Турпал, СССР летчик - космонавт Юрий Малышев, бортинженер Советски Союза Турпал, СССР летчик-космонавт Геннадий Стрекалов, космонавт-тохкамхо Инде Республика гражданин Ракеш Шарма.

Наькъа программо лерхl «Союз Т-11» яха кема «Салют-7» — «Союз Т-10» яхача орбитальни комплекса дlатоссалга а 1984 шера 8 феврале денза лаьттача наьхьерча орбита тlа болх беш болча космонавтанца Кизимаца, Соловьевца, Атьковна цхьана тохкамаш эксперименташ елга я.

Советско - индийски экипажо сигала гlолла никъ бу Советски Социалистически Республикий Союзаи Инде Республикаи правительствашта юкъе хьаьхаргlа болх хинначa бартага хьежжа.

«Союз Т-11» кхача кема тlара системаш лерттlа болх беш я. Космонавташ Малышев, Стрекалов, Шарма дикача хьал тlа ба.

Ше хьоча наькъе програма кхоачашдеча боламе дуда.

СУРТА ТlА: Ю. А. Гагарина цlерагlча космонавтий кийчбеча центре я советско-индийски космически экипаж — индийски космонавт Ракеш Шарма (юкъерар), СССР летчик - космонавт Советски Союза Турпал Ю. В. Малышев (аьрдехьарар), СССР летчик - космонавт Советски Союза Турпал Г. М. Стрекалов (аьттехьарар).

А. ПУШКАРЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

«Союз Т-11» яхача кема командир Малышев Юрий Васильевич

Советски Союза Турпал, СССР летчик - космонавт Юрий Васильевич Малышев 1941 шера 27 августа ваьв Волгоградски областерча городе Николаевске.

1963 шера йистеньккхай цо летчикий Харьковски лакхера военни авиационни училище. Цул тlехьагlа гlулакх деш хиннав из Тlема-Фегарча Низашка. «1-ча класса военни летчикех» «3-ча класса летчика - тохкамхочун» квалификаци я цун.

Юрий Васильевич — 1964 денз Советски Союза Коммунистически парте член.

Космонавтий отряде 1967 шера денз ва Ю. В. Малышев.

1977 шера Юрий Васильевича заочно йистеньккхай Ю. А. Гагарина цlерагlа Тlема - Фегара академи.

Ший эггара хьалхара космически никъ 1980 шера баьб «Союз Т-2» яхача кемай «Салют-6» яхача станце чуйодача экспедице экипажен командир волаш.

«Союз Т-11» яхача кема бортинженер Стрекалов Геннадий Михайлович

Советски Союза Турпал, СССР летчик - космонавт Геннадий Михайлович Стрекалов 1940 шера 28 октябре Московски областерча города Мытищи ваьв.

1965 шера Баумана цlерагlа Московски лакхера технически училище йисте а яьнна, конструкторски бюро болх бе волавеннав из. Инициативни эрудированни инженер ше хилар хьаьхаьд Геннадий Михайловичa, дакъа лаьцад космически аппаратш кийчъечeн тохкачи.

Г. М. Стрекалов — 1972 шера денз Советски Союза Коммунистически парте член.

Космонавтий отряде дlаваьв из 1973 шера. Шоаза космически никъ баьб Геннадий Михайловичa: эггара хьалхарбар — 1980 шера «Союз Т-3» яхача кема тlен «Салют-6» яхача орбитальни станце тlен, шоллагlбар — 1983 шера «Союз Т-8» яхача кема тlа.

«Союз Т-11» яхача кема космонавт-тохкамхо майор Ракеш Шарма

Инде Республика гражданин Ракеш Шарма 1949 шера 13 январе городе Патиале ваьв.

1966 шера Инден обороны академе деша ваха из. Из чакхъяьккхачул тlехьагlа индийски Тlема - Фегарча низашка гlулакх де волавеннав Ракеш Шарма. Цул тlехьагlа тайп-тайпарча эскадрилашка гlулакх деш хиннав, хlинцарчар тайпарча самолеташца наькъаш даьд.

Летчикий - тохкамхой курсаш чакхъяьхачул тlехьагlа Ракеш Шармас дакъа лаьцад бе-беча тайпаех йолча самолеташта тохкамаш деча.

1982 шера Ю. А. Гагарина цlерагlча космонавташ кийчбеча центре тренировкаш е волавеннав майор Ракеш Шарма. Наьхаш де дlоналаш йола йизза курс чакхъяьккхай «Союз Т» яхача космически кема тlен «Салют» яхача орбитальни станце тlен.

«Союз Т-11» яхача кема командира гlоттале хьалхагlа яь заявлени

Деза новкъостийи доттагlийи!

Массехк минут яьлча «Союз Т-11» яхача кемаца космически наькъа бала Советски Социалистически Республикий Союзеи Инде Республикаи винавлаш. Дунен халкъашта юкъерча цу экипажа командир хилара чlоагlа сий деш тешам беннаб соа.

Оаха хьош бола никъ — космически аре маьршача гlулакхашта тахкара даькъе СССР-ои Индеи цхьана леладу гlулакхаш хадданза дегlаккхувлара лаьцагlа керда боккха гlа бахкхар.

Тхо дог тиаьа да, советски индийски космонавташа цхьана беча балхо вай мехкий халкъашта юкъера доттагlалла буззамаш дlахо чlоагlдара гlо дергда.

«Союз Т-11» яхача кема дунен халкъашта юкъерча экипажа цlерагlа хоам бу аз: космически наькъа даха кийча да тхо, тхоай дерриге ницкъ, знанеш, опыт тlайохийтаргья оаха из сийлахьи бехкитохкамен задани кхоачашъяра.

«Союз Т-11» яхача кема командир СССР летчик-космонавт Юрий МАЛЫШЕВ.

«Союз Т-11» яхача кема индийски космонавта-тохкамхочо гlоттале хьалхагlа яь заявлени

Деза новкъостийи доттагlийи!

Инде Республика гражданина lалашмате доккха сий да цхьана лехача космически наькъа додача «Союз Т-11» яхача кема дунен халкъашта юкъерча экипажа член хилар а «Салют-7» яхача космически станце тlа lилман экспериментащ е торо кхачар а.

Сона къаьстта сий долаш да укх деналерча гlулакха тlа сай мехка эггара хьалхара викал хилар а сага довзаргдолча хlамай керда мулаш карадераьдара юкъе сайгахьара хьаьнала дакъа лацар а.

Сона хов, из событи Индерчеи Советски Союзерчеи дукхача наха къахьегарах вlаштlехьаьнналга, цудухьа сай цlеначa дег тlара баркал оал аз царна. Ер космически никъ сайх мел тийшараштa а сайх боккха тешам бенараштa а, вай сийлахь-доккхийча хьалкъашта юкъе даим хургдолча доттагlала хетабе безам бар са.

«Союз Т-11» яхача космически кема космонавт-тохкамхо Инде Республика гражданин Ракеш ШАРМА.

ВЛКСМ обкома пленум

Селхан ВЛКСМ Нохч-Гlалгlай обкома X пленум хилар. «КПСС ЦК февральски (1984 ш.) Пленума итогехи КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненкос Пленуме г. Москван Куйбышевски района хоржама округа лоаман кхоца хиннача вlашагlкхетарен дахча къамаьлашкара, XVIII областной партийни конференце решенешкара хьадолгlаш долча республика комсомольски организацей декхарехи» лаьца доклад йир комсомола обкома хьалхарча секретара Г. Х. Эльмурзаевс.

Доклад ювцаш къамаьлаш дир: Л. Касаева — ВЛКСМ Грозненски горкома хьалхарча секретара, М. Кодзоева — Назранерча автотранспортни предприяте водителa, В. Брыльков — ВЛКСМ Сунженски райкома хьалхарча секретара, А. Клочкова — «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене ВЛКСМ комитета секретара, М. Айгумова — «Грозненский молочный» совхоза доярка, Нохч - Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета депутата, Г. Банова — ВЛКСМ Малгобекски горкома хьалхарча секретара, Т. Виртакышевас — ВЛКСМ Наурски райкома секретара, А. Шаталова — «Промавтоматика» НПО инженера.

Пленума балха юкъе дакъа а лаьцар, къамьал а дир КПСС ЦК члена, парте Нохч - Гlалгlай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова. Новкъоста А. В. Власова ВЛКСМ Централни Комитето тlадиллараргlа «Нагирхошта коммунистически кхетам дучa толамаш даьрах» дlайхар комсомола ЦК карара-кара теш. Цlе байракх, областной комсомольски организаци из енлий 1983 шера КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра республикански, краевой, областной комсомольски организацешта юкъе лайнача хьажара итогех.

МИШТА КХОАЧАЩДУ ДЕККХАРАШ?

ДА ЭШ БОАХАМА

Грозненски районера «Советская Россия» яха колхоз — дукха довзьош дола боахам. Укхазара дукха а дукхагIа дола лаьтташ хий дехкаш да. ХIаьта юртбоахама техникаца кийчъярга диллача, «Грозненский молочный» совхоз еце цул тIех кхы цхьаькха хургдац. Колхоза центральни усадьба уллача Комсомольское яхача юрта хьалхьегалургдолаш 500 гарга сег...

Укх тIехьарча ялх шера кхоь председатель, цхьа тхьалх керттера специалисти юкъерча эзаной кулгалхой хувцаденнаа укхаза. Царех хIараие боахама гIулакхаша эсний астрономически цифра — 12 миллион сом! — хьисапера йовргIоаца лер йитай колхоза экономика тIа. Аллха цхьан 1983 шера лаьтта леладераша цхьа миллион гаргтачеи хьайбаш леладераша 790 эзари сома маьха продукци йисай дIа ца луш. Цу тайпара, паччахьалкхен план кхоачаш ца еш йисай деррига хьокхамашта. «Советская Россия» яхача колхоза боахама истори хьаштдолча оагIорахьара хьехам эца мегаргбоаш да. 1983 шера бIаьстан юхе, боахаме хIамаш дIаера кампани хийцца йоладенача хана, укх тайпара сурт дар бIаргаго йиш йолаш: бIаьстан ихье кхашка деча балхашта кийчъя техника 60 процент мара яцар, цхьабакъда, хIамаш дIайийна ялара дола рапорт-м районе дьалхарцарца делар. Цига хьажа лаьрхIа енача РАПО комиссе гучадьаннар хIамаш дIаера агротехнически правилаш вIалле ла йиш а йоацаш телхаьь хилар. Масала, кхо бIаь гектар долча аргIерча лаьтта дIатесса хьаьний фу лакхе улл, хIаьта доалахха люцерна дIайийнай минеральни удобренеш ца а тоесаш. Вешта аьлча, сихагIа сводка яле гIерташ диддаьй дицде йиш йоацар — дIайийнар хургда хьачувоар а. ГуранIа цу участкашка хьажкIаштен люцерненех меттех хьалъетар сага лакхаьа йола йоаргIаш. Цу тайпара, этара хьалхара меттаха тохаш йола хIана техар хьайбай боахама доакъарий базана. Цхьабакъда, кхы а тоъал дукха хий дехна лаьттаи а дар колхозе доакъарий культураш дIайийна. ТIаккха, цу кхоачамах фу дир кулгалхоша? Цхьанкхи хIама а дииар. Халача бадийна шоаза хьекхар люцерна, хIаьта кунах хIама хургдолаш дицар доакхаи гаргга кхача тIадоатIаш лаьттача Iаргара дахара. Е кхы доакъар Iалацде сагота болаш цун кулгалхой а банар. Цхьабакъда, «Советская Россия» яхача колхоза кхашкара дукха тонаш башха-диеча аьла гулйир лоаллакарча боахамаша. ХIаьта колхоз ше хIанз а тIехьа хьычахьара силос кхеш я.

1983 шера августе гуш дар паччахьалкхенга хьайбай продукци йохкара шера план юкъагIа юсаргIоагла. Лоацца аьлча, колхоза экономике этара мелагIа дола даиьа хилар хьайбай боахамах. ХIанз 460 бежан мара дац МТФ-е. ХIаьта укх тIехьарча кхаь шера къе дайна, урсаш хьенкаш доадаь, лечкъадаь 852 бежанах (!) хьанай колхоз.

ДIадаха Iа хьатIакхичаш хьалхагIа керда вена, укх тIехьарча 6 шера вилаьагIа вола колхова председатель В. Шахбиев оарц доахаш вар — колхоза доахана продуктивность лоха я кхаш. Бегаш мичаб хIара кхоабача Iатто денчен бийсанчен 3 килограмми мара ца луш шура йохар! ХьатIаатта гуйра яр, хIаьта цхьаццадола детта доахан вораи доара белгалонаш гучаьнна дар. Из кхетаде хала дац. Цхьаццабола бригадираш доал ду шоаш а яхаш, къоал деш бар. Из геттара дика хьахьоэхаш дола массехи масал ераш да. Соахка дукха юкъ-юкъе ма йолаш шоаза доакъар лочкъаде гIерташ боахнача хийдар халкъа тIахьожамхоша колхове тоъал доккхийча гIулакхаш тIа бола нах. Кхаш леладеча бригадай бригадираша В. Яхъяевачи М. Исраиловачи, хIаьта шитта учетчика Р. Махмудова а акташ оттаьар царна доагIаш дола таIазар дайта вына. Цхьабакъда, администрацини нул сед чIоагIа ца лестабе лаьрхIар колхоза правлене. Строги выговорш мара ца еш кIалхара баьлар халкъа рузкъа лечкъадераш. Цхьаькха масал хьажаргда вай. Хьахха хинача МТФ бригадира М. Лорсанова, къаьнара способ кигье а йоалаь, паччахьалкхе Iехае лаьрхIад. Шин бетта дукха комбинате дIачуденнад по дийна долаш эзача 51070 килограмм хулаш дола 208 бежан, хIаьта царех цо ийна тIера дIададакха, дIачуденнад аьнна оттадаь доаал 52835 килограмм да. СовнагIа тIера дIаьнккар, вайна гарра, 1765 килограмм я. ХIаьта а, Грозненски районни халкъа тIахьожама комитет къэсначуд тIехьагIа мара следственни органашка дIачулаьзар цу яъуна еттаьль хинна материалаш. ХIанз, юххера а, вIалла дукха ха йоацаш хинна хIама дувцаргда вай. Доакъар Iалащдеча № 2 йолча бригадо динача аьла 1500 тонн кийчъяь хинай. Цхьабакъда, хьатIаьтъеча хаца колхозе тоъал доккхийча гIулакхаш тIа болча наха юкъе ца йоккхиташ йита лаьрхIад 32,6 тонн аьла, хIаьта цу шоалагIча дийнахьа 30 тонн кхы а юстара яьккхай доахкна ше мегаргьяц аьнна бахьан а оттадаь. ДагадоккхарагIа аргда вай, 1984 шера январе колхозе грузовикаца 330 килограмм люцерна йола хьош воаллача метте лаьца хинна М. Исраилов ва цу бригадина керте латтар. Цудухьа кхетадеш да, колхозо 1983 шу 1144 эзар сома зе а деш чаьх хIана дахьхад.

Лаккхерча гIулакхаш тIара нах негабенна хилар этара ворIча тайпара Iатгъ коллектива моральни хьала. Доарнаш системашши балха бахьа тIаьабесар, хьайбашта Iувал дара зоотехнически правилаш гIоагIча оагIорахьара телхаар, доакъар лечкъадар — цу наьха массазера оемал а хинна дIаттад укхаза.

Базиски боарамая кIезигагIа я шурийцара хьоанал. ХIаьта хIара кхоабача Iаттагара йоакха шура соахка цу ханна йоакхаш хинначунца ийсйича хIана 1 килограмм гарта дукхагIа яле а, плановэ хьоккамашка кхача хIанз а гаьна я колхоз. Iаина чусоцадича деиз сов дукха продукци эшаьай хьайбаша. Укх шера хьалхарча квартала итогех фермо дIа ца луш тIайисай 46 тонн шура. ХIаьта продукци лаккарга дIадодар-м вIалла хьоаха ца деш дитача гIойленагIа хет боахама кулгалхоша.

Законни хатар отт. цхьан хила рентабельни хиначa колхоза бола бохара хьалхара жоп хьан лургда? Нагахьа санна председатель укхаза керда вале а, вокх кулгалхоех из алта мича йоал. Масала, цхьа шу хинна Iац керттерча бухгалтера Г. Мусалипова, керттерча экономиста Р. Гасанянa, баьца дараш леладеча цеха начальника С. Губиева, инженера Т. Нагомерзаева колхозе болх бу. Бригадираша М. Исраиловех, В. Яхъяевех тIамхха? Веррига бехк хьалха хиначa председателa Р. Хамерзоевна кхычар дIатIа биллача той а, цу цIераш хьарацц из билача тац.

Юххера а, уж яарча гIулакхаш леладьд массехк километр мара гаьна йоацача город Грозне юрта боахама министерства РАПО совета ягIаше а. Вехке бараш, шоана ма гарра, гучаьа болаш ба. Цхьабакъда, жоп деха дезар-их царгара кхыбараш а укхзарбаргболаш.

Х. ДАЧАЕВ.

Шалишски «Сельхозэнергия» яхача предприятерча болхлоашта этара дикагIа лоархIача производственних нах цаI ва электролабораторе лаборант Голбацев Тевсолта. Из предприяти укха ва вIашагIьаллача дело къахьегаш хьамагIан ва.

Комсомолла ший беция гIа балха тIа хьоьшн улаьйта цхьа моттиг шийсад. Профессии члена декъаро а дани цIана кхоачандечарел ва из.

СУРТА ТIА: лаборант Т. Голбацев.

З. АМЛИЕВА сурт.

Мехкдаьтта дукхагIа доаккх

«Вай дикагIа къахьеге дикагIа дахаргда» яха дешаш бокъонца йола программа а хинна дIаэттад «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахой балха тIа. Шоай еррига торонаш оарцагIа а яьха тIехкхоачашду цар цхьайттагIагIча пятилетка диъагIча шера тIанйца социалистически декхараш. Мехкдаьтта даккхара кхаь бетта план ханал кхо ди хьалха кхоачашъяй цар. Планал совгIа даьккхад 1560 тонн «Iаьржа дошув». Товарни продукци маьхалъяккхара квартала план 2,6 процент тIехкхоачаш а яь, заданел совгIа ехкай 61 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци.

КПСС ЦК декабрьски (1983 -ш.) Пленума решениш тIа белгалдаьккха да халкъа боахама массе а доакъошка къахьегама оасарле планал цхьа процент лакхъе езаш хилар. Цу достамагIа дика кайоалаш къахьийгад НГДУ коллективо. ДIабахача кхаь бетта къахьегама оасарле лакхъяра паччахьалкхен план 2,1 процент тIехкхоачайир цо.

Уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад къаьнача скважинех, балха хаьнх бизза пайда ийбарах.

Укх шера шоаш тIайца декхараш дика тIехкхоачаш а деш, хьинарс къахьегаш я Белхароев Яхъя, Тебоев Суламбин, Монахов Михаил керте хаттача мехкдаьттен таш йоахача цхай коллективаш.

Болхлочун уйла

СЕНАХ ЛАТТ ТОЛАМ

Ах обувной фабрика бола бу 1961 шера дена. Тахан са дувца бола бе тхоай балха тIа мийсдоча цьаьцар дайна кхоачамбоцарех. ХIана аьлча, доакъ дола дидар тхагара саго дIадоаккхаргдаь, из тхоца дусаргда.

Тхо объединение цIерагIа белча наьгоре уж жалобаш кIезига я аьнна, кийсе хургдацар. Этара хьалхарча даьхье уш жалобаш уж оацо хьабеш бола ноге кIира дина ца хилярех. Из бахьана ала ялеш саХIара сага дика хет ма эшаш бола ноге гIирс дукхача хана бахаргболаш дакки хилча.

ХIаьта из деррига тхоах тоийна а дац. Продукци дика хилар дукхагIча даьхье тоийна де бийдаьх. Цу хьахьехье цхьа масал доалладергда аз. Укх шера шоаллагIча марта г. Таганрогера тхоьна кIттаар млIена идайа ноге гIирс бара йоаш бийдал. Объединене хала тIоьвшане группа председатель хилараш тара, сона кулгалхой гIаданнар хьачарца цхьалла цун дикагIа аьнна. Гучадьаьнар из дикa ца хилар. Цу хьекъекъе хоам бар из хьайтачорга. Цхьабакъда, бийдал тхоашна ца хилараш хьаьца бийзар тха из. Миттие боле моттигаш кIезига мийсдош яц. ХIана аьлча, тхо продукци арахоцара план кхоачашъе эшаш да. ХIаьта вочо хIамах хьабаь ноге гIирс а ва хул.

Хьошарагда вай объединене хургахой боахагIа мийсдоча кхоачамбоцарехьа. Хальвате а, уж кIезига дац. Масала, хьостамаш ца тоъаш дукхаша вана дена ала тхо. Цхьарчоа лятадаше тарну: сох ччоагIа «дефицит» я хьостамаш! Тхоьна уш дефицит йола дукха за я! ХIанад из итта! Сона зачоох а со юкъе а йолаш дальча тешанеш гучадьаьхахочоа а шуиша бала бараш тхо ремонти цеха кулгалхой мара бац. ХIаьта дукхагIча даьхье из бала тIабун цу цеха начальника Р. Гунаева. ХIана аьлча, ноге гIирс бола меттига этара хьаьха эшаш даран хьостамаш ма дий. Хоаш да, вай республике эшашача диаметрах дола хьостамаш шорта дола. Шин начальна Р. Гунаева царна заказ дей уж мел эша хургдар.

Дукхаша хинна дика объединене а дегIаршо йоайцар а йо дагIаьрчагIа ца. Цудухьа чIоагIа йоаьтта хул шерда воача сага къахьегамех производственни дисциплина толлайюча. Шоашкара ма гIоагIа даьийтар таI цеха болш бе хьонабаьча Аллаев Зулайс, Мусхаджиева Тамтас.

Шин бут шера йай уж тха дика ...мапа цхьанахь. Из хьи кIезига а сага оамал хара, цо хIаьте профессиа цуй дега кьоабаьлам йай хара. Цудухьа тха цеха уж мечкарай хьанабеча хана, цеха начальника Бараев Саварбика а еналар царна хьахаммай тIамIоргIбе бола аьнна. ХIаьта оаш, производствой ойлагIана а, биттар уж кхы тарнам ца бен.

Зулайси Тоитеси бран яр бальан доаза 1984 шера хьалхарча кхин бетта бальа балха итогех ерригача объединене гIоала тха цеха кхоллагIа моттиг мара хьахалазар. Из тхо а кулгалхой а белагIа мийдалар.

Цхьаькха хIама белгалдаккха безам бар са. Тха цехара цхьабола нах балха ди йистадалале цхьаьцца бальхаш а уттадеш дIаухкарга. Дукха ха йоацаш бала ди йистадалале 15 минут хьалха дIабалар тха цехара З. Мусаьлаьи, Хь. Шавтирова, У. Хучаева. ХIаьта шоаллагIча дийнахьа цехони собрани а хьа оаха дийцар цар дар. Объединене специалистамо дIалоархIача хана хьана балхара дIоахкача цу кхаь сага ерригача предприятена даь ва 185 сом зинар! ТIаккха дIа уйла ел оаш, хIара сага балха дех бизза пайда ца эца мел ва хул предприятена.

Цхьабакъда, тхоашта тIера болх дIабахьа лаьрхIа дуцац аз цу кIамаех. ХIана аьлча, оаха ца дацоа; соцаьба йиш яр уж наг, вахаш хьона балхара дIагIоргбоацаш.

Тха цеха коллектив бIарча хьаьйдача майгра ала йиш я, бирт болаш, хьахьалмаш моттача декхарех дола кхеташ я аьнна.

Шоаш яц цхьайттагIагIча пятилетка диъагIча шера декхараш оала кхоачашдургдолча.

Д. МАРШИЕВА,
«Ингушобувь» объединене обувщица, къахьегама ЦIена Байракха орден лелар.

БЕХКТОКХАМ

•

Ахьмад БОКОВ,
Нохч-ГIалгIайчен
халкъа яздархо

•

Вай мохк, вай общество дегIайоалаярах дувцаш хилча, массаза а экономикеи культурей вIашаг уллув оттаю вай. Уж шин дош вIашаг кьоэстадац вай парте. ХIана аьлча, халкъа хьал-торо тоаяларца цхьана лакхбала беза цун идейно-нравственни культурни боарам. Парте массаза а йоакхо яьй, а а ю советски сага духовни кхетам балара.

Цу хьакъехьа къаьлта а тешавеш а аьнад хоржамаш хилалехьа хьалхха вай столица Москвай Куйбышевски хоржамий округа хархархоца вIашагIкхийттача хана нов. Константин Устинович Черненкос даьча къамаьле: «Наьха вахара хьаяш эргадьахаш хилча, цу цхьан хана цар идейно-нравственни дог-уйла айяра а долла хIама дийза даргдац. Ховш да, нах духовни дегIабоалабара, царна социалистически кхетам балара боккха болх ца бой, социализм эргаькха тоаяра декхарех вай лоархIадергдоцилга». ХIаьта духовни оагIонгахьара дегIавена саг — нерда хилар дуллаш вола саг дьахккеваp литература даьа а лоацаш мара хала йиш йоацаш дола хIама да. Цудухьа, Iальмате боккхача лоархIаме а бехктокхаме а ба советски яздархочун болх.

Нийса а ше ца дарра а советски Даьхан селхахаре ди хьагойтар, тахамарча захара къаьлта сурт диллар. Кхоаненга хьош бола вийк сийрдагIа хьагойтар — цул сийле йолаш декхар хила йиш яц. Сийле йолаш а да бехктокхаме а да. Машара хетадаь, тIема дукхала ший дош аларца, вай вахара духьале еш долча хIамаашца къовсам воаттабарца а латт яздархочун декхар. Бакъда, къаьстта доккха а бехктокхаме а декхар да — вай советски мохк экономически бIаьхегIа а низ болашагIа а хилийтара, парте халкъа хьалхашка оттадьача декхарашка диллача — къахьегама сага сурт-сибат, цун вахар хьахьоккар. Къахьегама саг ва уж партте тIадоэшадаь Iальмате доккхий декхараш кхоачашдеш вар.

Къахьегама саг яздархочa дорорга мичахьа а, боахама моллагIча а дахье: заводе е фабрике, кхай тIа е ферме, Iилман учреждене. Из хила тарлу болхло е инженер, механизатор е агроном, кулгалхо е Iилман болхло. Цар массане дер парте халкъа хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара тIадерзадь да. Цу наьха вахар хьагойтар, цар сурт-сибат диллар, вай мохк низболашагIа хилийтара, хIаьта цунца цхьана вахар бахьан лоттабеча къовсамаш а яздархочо юкъехьош доза дахта да. Цу даьхье хIалхагIа а санна литературе боккхача лоархIаме я болхлой тема.

Цу боккха лоархIам болча темах произведенеш кхолла йиш йолаш ба Нохч-ГIалгIайчен яздархой. Вай республике хIанз йолаш я дикка дегIаена дукхача доакъош лаьтта промышленность, къамаш болхлой класс. Вай хIанз городашка меттел юрташка а я промышленни предприятеш. Технически оагIонгахьара боззаргбоацаш хувцабен и а б юрта боахам. Къаьстта яздархочун теркам шийна тIаозаш я вай республика мехкдаьтта промышленность. Нохч - ГIалгIайче мехкдаьтта доаккхача районашта юкъе эгара къаьнагIчарех цаI. Доаккхача мехкдаьттага диллача хинна а ца Iеш, из доалла моттиргаш тахкара а цунга буруъ тоха из хьагучадаккхара а. Вай мехкдаьттахоех пийса а доагIаш а оал, мехкдаьтта промышленносте пионераш ба аьле. Цкъаза хала йиш я вай республика мехкдаьтта индустре кулгалхоша, вай промыслай тахамара ди из кхьча промыслай кхоане я оалаш. Вай мехкдьаттахой хIанз тIехкIоарга, юрски оалача тIоаннашта буруъ тохара методаш караерзавеш ба, хIаьта цхьа ха-зама яьлча, из тахан Iоаль опыт, гонзал мехкдаьтта доаккхача кхыча районашта школа, Iилма хургда. Цудухьа сийле йолаш ба геттара чоалханерча, дуаца а ца хезача халача хьалашка юрски мехкдьаттага кхача гIертарий къахьегам. ТIехкIоарга буруъ тохар карадерзаделга, юрски оалача тIоанашта тIаххачар — из дукхьал республике доккхаш долча мехкдаьтта боарам лакхбар хинна Iац, из буруъ тохара балха керда вама я, карагIдаргдац, низ кхоачаргбец аьнна, хеташ долчоех кхийкар да. Цу халача къовсаме, из чоалхане декхар кхоачашдеча МагIалбикерча буровтохара управленена нерте латта Темираев Сослан Акерович ва яздархочун теркам къаьстта шийна тIаозаш. Ужкаио бола кулгалхой-м кхы а ба вай республике. Тайп-тайпарча боахама доакъашта кулгалхой. КПСС ЦК декабрьски а февральски а Пленумашка белгалдаьд парте оттадаь декхараш кхоачашдара кулгалхочун лоархIам боккха хилар.

КПСС ЦК февральски Пленуме ше къамаьл деш новкъоста К. У. Черненкос ишттa аьлар цу хьакъехьа: «Массе а боарамашка хIама дукхагIа бIубенна леладар, кердалар майрра лехаш хилар, нагахьа санна экономика эффективность айяра, халкъа хьал-торо тоаяра эше корта а болаш риск делаяр — из да вай вола боахама кадреша дарта хьежаш дар». Из парте боахама кулгалхошкара дIадехаш дар кхоачашдерех ва С. А. Темираев.

Кулгалхой тайп-тайпара хул. Цхьабараша сатийна инструкце ма яхара кхоачашду шийна тIадожадаь, ше кхоачашде декхарийла вола хIама. Хила ца декар ма хуладалар яхь, кулгалхо юхатохаш йола уйла, дагахьа а йолаш. Бакъда, дукха гIа болча кулгалхоша — из вай доккхийдеш хIама а дь — кхоачашдулургдац-их аьна хетар а кхоачашдара эша торонаш лох. Цар дагахьа хилац цу хана хила ца декар хургдий-хьогI аьа. Кулгалхо юкъаетташ йола уйла. Цар дагахьа хул шийх тийша дола хIама кхоачашдара уйла. Ишттача кулгалхоех ва С. А. Темираев. Тхьаь итт шу хинна Iац из МагIалбикерча буруътохарашта керте латта. Цун хьалхленца дувцa а дика тIамаш карагIдаьннад укхаза мехкдаьттахошта, дукха хьайийлай мехкдаьтта доалла мерла моттигаш.

Фуд Темираев санна болча кулгалхошта яздархочун уйла тIаозаргъяр? Цу лакхе аьннaчул совгIа, из да ший гIулакх тIехдика хоаш вола специалист хилар, ше хьатIайца гIулакх бехктокхаме хеташ хилар, хьаькьал дола кулгалхо хинна ца Iеш, кхычарна, зIамагIчарна кхетам бала хоаш а лоаш а хилар. Темираева ший кулгалхочун говзал дIалуш хьахина производства командирашба МагIалбике. Уж ба буруътохарий бригадашта керте латташ бола ГалаевгIар, Iийсан Iаьлеи, Хадзиев Михаьил, ишта кхыбараш. Буруй тохара балха боккъонца бола говзанчаш, шоай низ а хьинар а балха дIадала кийча бола бригадай кулгалхой ба уж. Сона дукхача шерашка С. А. Темираев санна вовзаш ва буруътохарий бригада начальник вола Галаев Iийса. Тайп-тайпарча къамех болча нахах латташ барттайна коллектив вIашагIйолла каьнкай цун. Цунга хьежна хул цун бригада хьоккамаш а. Дукхаза а еннай цун бригадана социалистически ябье толамаш дахарах сийлен грамоташ, дукха шераш да «СССР Мехкдаьтта Министерства дикагIа йола бригада» аьнна цIи ю лелаю.

Дукха а ба вай республике С. А. Темираеви I. А. Галаеви санна бол кулгалхой. Яздархой декхарийла ба уж даха а царех шоай произведенеш турпалаш бе а. Бакъдар аьлча, итта декхар-и дац из, къаьстта хIанзара производство ди тIехь чоалханегIа хулаш хиларга диллача. Цунца цхьана, чоалханегIа хул къахьегама коллектива а кулгалхочоа а хьалхашка латта декхараш. Вешта, цхьаькха-м да. Яздархочо ший произведенена хьахерначa турпало кхоачашдеш дола декхар чоалханегIа, халагIа ме хул, дIахьегIа хургда цу турпала сурт-сибат, тIаккха боккхагIа гIа хургIа яздархочун цун цаьрдам, сенгьердам, чIоагIагIа дIалоацартьа цо цун уйла. Яздархочун керттера декхар — из ший произведене турпала дог-уйла хьагойтар да, хIаьта из халонаш дукхала майсьелча къаьгагIа гучадоал.

Уйлаш терками шийна тIаозаш кулгалхо ва Сунженски районерча «Путь к коммунизму» цIи йолча колхоза председатель Зиборов Юрий Яковлевич а. ХIанз шоаллагIа кхоач цунга цу боахама доал. Шоаш а колхоза хIама телхачи. Соахка Ю. Я. Зиборов ше дехар а лаь цу колхоза керте оттача хана чIоагIа тIехьайнсарех яр из колхоз. Сунженски райисполкома председатель ше волламехьа цу боахама керте отта раьза хилар из. Сево вигар из цу колхозе? Юрта боахам, лаьтта дукха дезаш хилар дар цун бахьан. Тиъо шу гарта ха я из совй вовза. Боахам бита, кхычa балха ше хьожавичa юхавахаза Iелац из.

ХIара сага ший дего къобалдаь, доацаш ца мегаш дола гIулакх хул. Из хиларо хьалхарча 1982 шера шин миллион зе даьча колхоза керте отта лоархIавир Юрий Яковлевич. ХIара гектара дIалаьрхIача, чуийца ялат ткъо центнер совгIа мара дацар, лоха дар хьайбай боахама хьокхамаш а. Нах цац а боахаш чаххдаьккхар колхозо дIадаха 1983 шу: тIадисе паччахьалкхен декхар а дIатеххар, кхо бIаь эзар сома пайда а белар. Цхьан шерал кIезигагIа йолча хана.

Цудухьа бола парте ЦК декабрьски (1983 ш.) февральски (1984 ш.) Пленумашка производство дегIайоалайра бола кулгалхочун боккха лоархIам. Боахам тоабалари талхари кулгалхочоа ший гIулакх, ший декхар хирга, деварга, ший низ-хьинар цу гIулакха дIадала кийча хиларга хьежна да.

Вахки-дукха за ац Беков Мурад «Назрановский» совхоза керте этта. Цига директор ваьалехьа автопредприяте кулгалхо вар из. Дикача хьокхамашца белгальъяннар из предприяте цу хана. Совхоза доал цунга деначa хана, бакъдар аьлча, хетаьора автотранспорте-м найоалар цун, юрта боахаме вIашIехьдаргдий-хьогI аьнна, цу тIа а республике этара йоккхагIчарех йолча совхозе. Тахан «Назрановский» совхоз ший дикача хьокхамашца республике йовзаш я. Боахам тоабалар керттерча даьхье кулгалхочох тийша хилар хьаьхоккхаш дола масал да из. Кхычарел хьалхаьлар ший хьокхамашца цу совхоза Наьсар-Кертера отделени. Йоккха опыт йола механизатор, дукхача шерашка бригадир хинна Джамбурнев Вахир цунна керте эттача лена.

Шерагара - шерага лушь хьабоагIа Назрановски районера цхьаькха боахам. Из я «Знаменский» совхоз. Вай республика коартолаша Iалашъяра цун мел доаргIам ба ховш ма дий. ДIадахача шера оттаьча планал тIех 3400 тонн коартолаш елар цо. ХIанз вай тахана миччa хана хьаца коартолаш хиларо дег тIара баркал оалийт цу совхоза коллективана. Цу боахаме мел дола дика хIама цун хьокхамаш совхоза директора Галаев Яхъяй хьалхлеца карагIдаьнна да.

Боахам тоабалар керттерча даьхье цун кулгалхочоа тийша хилара тешалду цу масалаша.

Бакъда, кхыча тайпара а хул. Боахама керда кулгалхо доал де эттача боахам таьха болалуш а моттигаш я. Деррига а шийх тийша нераденначa гIулакха бехктокхам кулгалхочоа, муIарерча болхлочоа а хоаш хиларга хьежна да. Инициатива, шийна тIалехна декхар кхоачашдара ше кхо ца вар, цу деша ший кхетам дика лакхбар — уж да эшаш дараш. Дега йоахаз дIалуш хьала веза шийх тийша долча гIулакха.

Цун уйла еш дагадох харжархошца ше къамаьл деш, КПСС ЦК Генеральни Секретара новкъост К. У. Черненкос, производстве промышленни роботаш тIехь-тIехьагIа дукхагIа даьха доацаргхилар белгал а деш аьнар: «Цхьабакъда, аз теман ду шоана, хIанз вай боахама прогресса сага фактор олаш йолчун лоархIам цу хана а юхабарг ца хилярах. Е, кхыча дешашца аьлча, наьха знаней, хьаштий, уйлай лоархIам. Вукоцанча кхаьчача, моллагIа а гIулакх саго оттадеш, саго сий доаккхаш ма дий».

Цу дешай уйла йита, кхетадеш да мел боккха бехктокхам болаш да саго шийна тIадожадьар шийх тийша нераденна гIулакх дика а дехьа а кхоачашдар. Къаьстта а хIанз укх бехктокхамеча хана, вай мохк кхы а бIаьхегIа, кхы а низболашагIа хилийтара парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча хана.

Йоккха я цу даьхье литература, хIара яздархочун бехктокхам а. ХIанз вай мехка дIахьош йолча позитивни процессах, тахамарча вай замах ший дош ала декхарийла ва хIара яздархо. Цхьаволчо ала е пуя хета, тарлу со производственни вац, специалист а вац, цу даьхье производствах яздерга са декхар дац, аьнна. Производствана кулгалдераш, цига къахьегараш, шоай къахьегама мехке экономика дегIайхуалараш нах ба. Цар дог-уйлаш тахкар, хьагойтар яздархой декхар да. Цунна я шер бехктокхамал.

Шерагара - шерага ▬

ХИШ ДЕХКА ЛАЬТТАШ—ВАЙ ГАНЗ

Мехка Кхачам программа кхоачашъеча боккха лоархIам болаш гIулакх да хиш дехкаш долча лаьттех ма боагIара пайда эцар. Малгобекски районе 3811 гектар да цу тайпара лаьтташ. 2994 гектара тIа доакъара а ялата а культураш хьалкхеэ. Сомий бешамаш комски плантацеш тIайолаш 817 гектар я.

Укх шера хиш дехкаш долча лаьтташ тIа ялата лаьрхIа йола культураш 1100 гектар, доакъара культурашех фуна йола люцернеи 1894 гектар хьалкхеергья районе совхозашкарча къахьегамхоша.

ХIанз хьошарагда вай дIададача шера цу лаьттех фу пайда ийцаб. «Кавказ» яхача комски совхозо 189 гектара тIа дIадийнадар ялат. Из хьалкхедеш яр № 2 йола бригада. КIан мукхи тIаболча кхашта шоаза хий диллладар, хIаьта вIалла а из ца дуллаш йитай 94 гектара тIера хьажкIаш. КIах мукхи чуийцаб хIара гектара тIара 30 центнер совгIа, хIаьта хьажкIаш, — 2,9 центнер. Цу масало къаьлта хьахьоах мел боккха пайда эца йиш я хиш дехкаш долча лаьттех, хIаьта боахама мел доккха зе хиннад хий ца дуллаш хьажкIаш тIаххина кха дитарах. Цу гIулакха этара хьала бехке ба совхоза кулгалхой, специалисташ.

Ма боагIара пайда эцаш хиш дехкача лаьттех «Алханчуртский», ГI. Ахриева цIерагIча, «Малгобекский» совхозашка а. Лаьттан кIалгIоала йоагIа оросительни система йолаш 1905 гектар лаьтта да цу боахамий. ВIалла а доал ца дарах «Алханчуртский» ГI. Ахриева цIерагIчен совхозий хиш системаш чIоагIа телхай. Царга хьожаш царна доалдени цхьанкха саг хиннац. Дага мел дехачо хьадехаш хиннад хий, гидранташ хьа а ца елаш. Давлени чIоагIа лакх а луш вIаши кийттачара цементни турбаш кийлхай. 1978 шера денз иштта доал ца деш йитай «Алханчуртский» совхоза система. Цу гIулакха сагота болаш бац совхоза специалисташ. Дукха къахьега ца дезаш кхаметтаотта дургIолаш я из, 5—6 сагат эзело вIашагI а елла экскаватор ехча, болхлоша безамакъахьегаргдола хьалаш а вIашгIехьдаьккача, дика дIагIоргбар из болх. Торо хургай хиш дехкача лаьттаи тIа хьукъъам дика болаш доакъарен ялатен культураш хьалкхее. Цу гIулакха геттара сиха оарцагIбола беза «Алханчуртский» совхоза кулгалхой.

Цига санна лерттIа доал ца деш йитай шоай хиш система ГI. Ахриева цIерагIча совхоза кулгалхоша а. Цунга хьожаш хила веза гидротехник Гугаев Ахмед кхы гIулакхаш кхоачащдеш ва. Цунна а совхоза директора Х. Д. Хасиева а бIаргагуш яц дукхача моттигашка еха а йолаш цхьан бетта къахьийгача тоалургIолаш йола шоай хиш система. Дицденнад хиш дехкаш долча лаьттаех пайда ца эцарах дIадахача шера шоай совхоз ялата доакъари доацаш йисар.

Хиш дехнача лаьттан тIа хьукъъам дика болаш культураш хьалкхеэра йоакхо яц районa кхачa совхозашка а. Масала, «Малгобекский» совхозе 364 гектар лаьтта да хиш дехкаш. Цхьабакъда, бIаьстен аьхкин кхашка хиш дехкаш цхьаккха болхло хилац цига. Цудухьа хьукъъам эсала болаш чуийю культураш цу совхозе а.

Боахамий кулгалхошен специалисташен кхетаде деза хиш дехкача лаьтташа боккха пайда беш хилар, мехка Кхачам программа кхоачашъеча этара чIоагIагIа ловкъостал дергдолаш йола торо из хилар.

Ха дIа а ца йоххиташ геттара сиха низаш тIадерзадаь чаххдаха деза хиш системаш кхаметтаоттаярa болхаш. Цхьа гектар хийлал доаа лаьтта дита йиш яц хий ца дуллаш. Дика хьукъъам болаш ялата, доакъара, кхы тайпа культураш хьалкхеэра цIенхаштта оарцагIьаха еза совхозий коллективаш.

П. УМАНЦЕВ,
Малгобекски РАПО керттера агроном.

Ах продукци — тIехдика

ЦхьайттаьагIча пятилетка диъагIча шера хьалхарча квартала планал совгIа 26 эзар сома маьхла товарни продукци арахоьцa, иза продукци заданел совгIа маьхалъяьккха, къахьегама оасарле планагIа лакхъябча 1,1 процент лакхъе декхараш тIайийцадар «Союзэлектромонтаж» ВНПО Грозненски опытно - экспериментальни заводе болхлоша.

Укх шера хьалхара кхо бутт чакхбаьлаб. Цу юкъе даьлача къахьегама толамашка диллача шоай дешa даьй эшнаб уж. ТIайийцача декхарий цхьанкха мутт яц цар дека тIехкхоачаш ца деш. Паччахьалкхен планал совгIа цар арахийцай вархI эзар сома маьхла нормативно - цIена продукции 24 эзар сома маьхла товарни продукции. Кхаь бетта заданел совгIа маьхалъяьккхай цар 22 эзар сом мах боле тайп-тайпара продукци.

Къаьстта дика къаьхьегаш заводе коллективо ший деррига техника - экономически хьокхамаш тоадара даьхье. Къахьегама оасарле лакхъяра квартальни план кхоьл аьа процент тIехкхоачашъяьй. Заводе ерригa арахецача продукцех 46,7 процент яр паччахьалкхен дикале Знак йолаш я. Ер шу доладелча денз кхоьйй 32 эзар киловатт-сахьт электроэнерги, 57 гигакалори йоаьала энерги. ПаччахьалкхагIа пхьагIа лаьрхIачул совгIа продукци маьхалъяьккхар, кIезигчун а дукхачун а кхем барах, арахецача продукцега дIабода мел йийбарах укх шера планал совгIа паччахьалкхена ба пайда тиъо эзар сом ба. Предприятерча оборудовани пайде ийбара коэффициент планагIа 1,44 кхоаче езаш из дIакхоачаяй 1,45-нга.

Уж толамаш доакхо дизза даьа а лоацаш, социалистически яхье хьалха латт Новицкая Валентинаи Подилкин Анатолийи керте латтача электромонтажникий пластмасси бригадий коллективаш. Цар хIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъю.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ДIаяхача замах юхедисача вочa гIулакхашца —пира къовсам

БЕКХАМ БОАЦАШ ЦХЬАККХА А ДИСАЦ

Iалаьмате дика а хаьаца тарлуш а дукха гIулакхаш да вайнаьха традицешта юкъе. Царех да воккхагIчун сий дар, хьаьша-да лархIар, керда вахa хоача сага новкъостал деш белхий бар, кхы дукхахдараш а. Амма уж белгалдаьха вайнаха юкъе дола башха - дика гIулакхаш матара дохийташ цхьадола кйрча хIамаш тахан а тIехьа вайна юкъе нийслуш да.

Саг йоагIача е йодача хоза эттача ловзарга халха воалача вIамсага йоIах ца хоаш а оагIув дIахьокхабелча е кулг цунах дIакхийтача доаш хулаш дукха моттигаш нийсъеннай, хIанз нийслуш а я. Цкъа мара шийна бIарга ца айна, хозъенна йоI, берзо устагIа хьоча хьисапе, йодакр сий доацаш а йирча а хIама деций? Фу безам болаш, малагIа иигат долаш яха еза нитта иказагIа, эхь тIакхелла йодаль саг. Деррига дIадаьлча, из акха хIама деча вIамсага вIалла дагабоахаш бера хана денз из цамогаш хилар, шелъллар, меца йисар кхераш из кхеть дая нанен, ше царна бу боккха бохамн.

Халахете а, замаица а цхьаькха IаьдалагIа тоаш доацаш дола уж кйрча гIулакхаш вайнаха юкъе нийслуш да наст-наста. ХIаьта а уж сайна болчарга царна карагIдаьнна из хIама кйрча хилар, цар даьр чулам хилар юкъ дукхьал дIа а этта дIаала граждански денал а къонахчал а тоъац цхьаболчарна.

ВIамсаген йийийн даьшта юкъе масакьат де гIерт тхо, яхаш, формана юкъе а баьнна, Iадата законех цхьанна хIаман а боккъоний да йоацача йодаль йоI а оттаеш, фунагIа даь а ше раьза йолаш [illegible] йолаш аха харц тешаш кунга дайта гIерташ бола нах хIанз а нийслу. Харцдар — харцдa, бакъдар — бакъда ца оалача «машархоаь» ауламхой ба ца аьгча кхы ала хIама даш! ЙоI йодарах хулаш мел дола зуламаш кIоарг мел дераш уж а ба.

Хоаш ма хиллара, йодаьча йоIо ше раьза йоацашехьа ядаж я со оалаш а моттигаш нийслу. Сенца дувзаденна да из? Цун бахьанаш дукха да. ВIамсаго йодаль йоI цкъа даьхка яле е из йодае вIаштIехьа а ца доалаш висаш цун кулг йоIах кхийтта дале, е йиий керта кIажарг цо лаьца яле, Iадата законех цу вIамсага доалахьа лоаркIаш а цунна мара кхоачe ца еш а я из. Цул IовдалагIа а ца доагIаш а дола хIама дага доха йиш йий?

Лакхе белгалд аькхача, дIаьахка кIал мард йоацача къаьнача замах юхедисача кйрчача законаша оалийт йоIага, шийна везаш воацаш волча вIамсагага раьза йолаш маьре яхай со, аьле. Цудухьа, дукхагIйолча хана бIарга кIалара хий ца хадаш яхаш чакхйоах из.

ХIанз а тIехьа вайнаха юкъе нийслуш ба йиIигашка, махкарашка дешийтара дукьала бола нах. Хьанна деза хьа дешар, фу де йоал хьо цунах, хьо маьре яхача, хьа бяь пен юкъе дусаргда Iа дийцар, оал цар. Нитта бела нах, къаьстта кагийча наха юкъе, нийсбалар хIанзарча хана Iалаьмате чIоагIа тамаш е эзаш а тоаш доацаш а да. Цхьабакъда, халахете а, уж гIулакхаш хIана а тIехьа доаш да. Масала, кхоалагIча курсе торгий техникуме деша ягIар АсмаI. Массане а бIарг тIаотташ, хоза кхийна яр из. Дукха бар цунга доглоала кагий нах а. Цхьабакъда, дийна хялалце маьрeл дергдолаш яц со, яхаш, махбеттар цо уж. «Деша а ца Iайдачуина дегIаие а ца дегIар дегIада», оалаш, да вай даьй кица.

— Вай наьха юхайнача хьога дешийтарг а да. техникум чакх а йоакхийтаргьа, яхаш, дунаш а дуаш, ваьллане а тIехьара дIа ца воалаш вар Ваха. Тайшар цунах берашха кхийна йоI. Маьрел дир пуига. Уж шит нерда баха хайшача, хьалхарча деннохке а дIахайтар мара ший нускало дешар дита деаннга. Цу тIа гIолла денна таьоет латта доаделар цар цIагIа.

Нитта барт кйгIа уж бехача хана, йиIиг йир АсмаIас. ТIакха геттара а хьаьрвьлар мар. Шийна йиIиг яьй аьнна наха дIахар кхерар Ваха, из докиха эхь долаш хIама а лерхIаш. АсмаIас «дешар чакхдоакхаргда аз» алар бахьан долаш, маран сесаган юкъе лаьтта дов сомделар йиIиг йича, даьрьеннача човна тIа тух тассар санна хIама хилар цунах. Сов корзагIваьнача мара ший йиIигаца цIаэкхийр АсмаI. Бехар дезая. Денна хIама санна хьоакха па еш, цхьаькха деш новкъостал доацаш йатар Вахас шийна Iоль ший йиIиг. ТIакха цунах да ва ала метаргдий? Даьра метаргдаш!

Вайнаьха Iаьдал да ала тIертий-теш Ваха йиIигаш, кхалнах эшаш бац яхилга? Из ала йиш яц цун.

ДIаяхача ширача замах юхедисача вочa гIулакхашта, Iадата кхача законашта вера а баха кхалнаьха лоархIам ма мотта кIезигбе гIерташ болча наках лаьца кхы цхьаькха а масал доаладе йиш я. Хьезаргба вай Назрановски районе бахаш бола ТоршхоевгIар дезал. ЦхьайтIа - шийтта бер да цар. Царах кхо - къ кIаьнк ва. ТоршхоевгIар вIамига йиIиг цамогаш а хинна Грознерча больнице кхаьчар. Цига из уллача хаца дай тIехьбахкензар йиIига. Больницера из аралла аза ха хьатIаоттар. Цкъа санна массехказза даьшна телеграмма елар лоараца шоай йиIиг цIайнгар дехаш. Цкъа дийна дегI гучадаланзар! Бетташ сиха дIаухар, йиIига хIара дебиса шера нийсса хеташ дела а. БIарчча шу даьнихар йиIига больнице, цхьаннена а дага ца йохаш. Оалхараштa, салхазараштa, са доалаш мел долча хIаманна дилла ма дий ший сих хьадаьнна хIама дезилга. ТIакха мича хиннад-теш цу хана йиIига да, вежарий, йишарий, къаьстта а нана? Мел дукха йиIигаш яле а, хIана дIакхессай цар, эза санна, хоза йиIиг? ХIана дохаделад цар хоахача бера дог? Цу хаттарашта цхьаькха тайпа дала мог долаш бац цу йиIига хьалха хинна дай.

ЙиIига кораьлй кхьаькх фусам. Цига цунна яйзай, хоа а спиай паьнех даьи Iйовхал. Вера хана мел эшаш долчунца Iалашъе а йолашъ, даже тIехдикен дешаш я, йоаI йиIиг. Цхьан хана хинна бола ший дай бацбеннаб цунна.

«Наьна дог бераца», «наьна мис цIий, даь цхьа цIий доал берах», яхаш, да вай даьй кицаш. Уж кIоарга маIан дола дешаш. ТоршхоевгIар йиIига нанна доагIаш дий-теш? Дац. Наьна дог керчу хиннадаларе, сатийна агIаргьашар из, йиIиг больница корех арахьеиаш, дай чоалпаш санна бIаргех хи тIадамаш Iо а леташ агIача хана. Цу санначох нана ала йиш яц, цун керара дар дог хинна дац, из хинаб ша санна шийла кхера!

Вайнаьха Iаьдал а цун традицеш а я ала йиш йоацаш дий кхалнах кIезига лоархIалга, цар сий лоаде гIертилга. Уж да дIаяхача замах юхедиса кйрча а хIанз цхьаккха дича тоаш доаца а гIулакхаш. ГIалгIайча чIоагIа лоархIаш хиннай кхалсаг, цунах сув яьле мара цIи па йоакххаш а ха хиннай. Кхалсага наиъ буташ хиннаб, гаьна наьнъагIа ваха араволача маIача, саго шийна езача кхалсагах бIаргтохаш хиннаб, наиъ дика хургба, яхаш. Шоайла вIашагIа а лета, нах бов тарлуш дола дов хиннача моттиге, керта тIара кортали а даьнхха, кхалсаг юкъеэлча, цул сий деш, дIаьха къасташ хиннаб вIашагIлаташ бола къонахий. Хьанал кю, мел сий долаш хиннай вайнаха юкъе кхалсаг!

ХIаьта уж-м хIанз кхы а дукхагIа лоархIаш ба вай махка. Халкъа боахама массе а йолча участкашка къахьегаш ба уж. Масала, летчик хинна Насуханова Лялл КПСС Грозненски райкома секретарь я, филологически Iилмай кандидат а йолаш, Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен университете эрсий мотт хьехаш я Мальсагова Лида, медицински Iилмай кандидат а йолаш, Грознерча нйслагIча больнице болх беш я городера керттера ревматолог Плиева ШариIат, СССР Лакхехьарча Совета депутаталш хержай «Малгобекнефть» НГДУ оператор Сутиева Марем. Хьинаре къахьегаш юкъарча балха доккха даькъа лоацаш хиларах чIоагIа сий деш я «Красный молот» завода газоэлектросварщица Умалатова Сажи. Из я КПСС Нохч-ГIалгIай обкома член, СССР Лакхехьарча Совета депутат. Нохч-ГIалгIай АССР писателий правлене председатель йолаш я поэтесса Ахматова Раиса, вай Даьхенна чIоагIа Iазап тIа а деца, къиза тIом фашистацца лаьттача шерашка ший са дIаденнад лора Тутаева Эсета...

Уж санна дола масалаш чот яь а вергзоацаш доаладе йиш я. Цар къахьта хьаьокх вайнаьха кхалнах вахаре, общество мел сий долаш ба. В. И. Ленина яьхад, моалагIча халкъа культура меллай ховрга, цу халкъо кхалнах яшита лоархI хайча. Уж Iалаьмате кIоарга чулоацам болаш дешаш да. Цар къахьта дIахьокх Вахийна е ТоршхоевгIарна а, уж санна мел барашта а, шоаш чIоагIа гIалат бахьна хилар. Цхьанхй Iаьдалах а законех а ла метаргдолаш гIулакх дац из.

Б. КОСТОЕВ.

Продукци дикагIа хилийтара

Арахеца продукци дикагIа хилийтара дола хьежар дIадоладьд республика промышленни предприятеша.

ПланагIа вIаштIехь а даьккха продукце дикал тоалар вартен правительствен хьалхашка уиттадаь общественни къахьегама эффективность лакхъяра, Iилма-технически прогресс сихъяра, ресурсай ерригача тайпаех кхетамца пайда нйбера, декхараш толаме кхоачашдара доад лоархIаме хьал да.

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленуме белгалдаьд уж вай мехка вахаре лоархIаме дола декхараш кхоачашдара хьадза дола некъаш.

Продукце дикала доал дара комплексни системо йиш хулийт производства ерригача звеньяшка къахьегама дикала доал де, теркал ю продукце дикала влияни еш йола ерригa фактораш.

Комплексни системашa кхы а эффективнегIа функционировани елга а дIахо уж эргаьха тоалга а вIаштIехьданкха лерхIаш, стандарташтен бустамий техникаиен тIахьиам доаттабара йолча Нохч - ГIалгIай лабораторе НТО областной советаца цхьана 1984 шера 1 апреле денз 1 ноябре кхаччалца йолча юкъа чакхдоаких продукцеи къахьегамен дикала доал дара болх дикагIа вIаштIехь кхиштa баьккхаб белгалдара дола хьажар.

Хьажаре даькъа лаца йиш я продукце дикала доал дара комплексни системе юкъейоалаьча е юкъейоалеш йолча промышленни предприятей, коллективай, халкъа боахама дерригача доаьой, организацей, Iилма-тохкама институтий, проектноконструкторски бюро коллективай.

Хьажаре потяьхнараш лоархIаргья лохе дукъача кхокхаиий дакъе хьажийлар лакхагIа дола предприятеши организацеши:

Комплексни система юкъейоалаяреи цунга эффективно болх байтареи чотагIа 1983 шераца нийсдича производства эффективность лакхъяра продукце дикал тоаяри, ухх дешайта къаьстта теркам тIа а ухийташ:

— технически боарами арахецача продукце дикали лакхъяра болх планагIа бар;

— продукцена юкъера пачхьалкхен дикала Знак тIадаттача изделей удельни доал совдаккхар;

— технически боарам лоха бола изделеши наха хотташ доаца халкъа лаьркIа доле товараши ара ца хецаш хинаьа соцадар;

— технологически дисциплинеи нормативно - технически документацеши нийса лелаяр;

— продукце потребителашкара уха рекламацеш кIезигъяр;

— завода чура брак кIезигъяр.

ХIара коллективо беча балхах бужоццам хьахулар лакха хиларга кхачар, 1984 шера плании социалистически декхарашн кхоачашдар.

Бийдалах, материалах, производстве кхеюсача хIамех кхетамца пайда эцалга вIаштIехьданкхар, довгораэнергетически ресурсаш ма мотта кхоир.

Продукце дикал лакха хилийтара йола социалистически яьь вIаштIехьаьнокхара формаши методаши.

Хьажар чакхдаккхар вIаштIехьданкхара, везаш яра кулгаллу республикански хьажара комиссе.

Хьажара ерригa условеш кхоачашьхьен эттара дикагIа дола толамаш даьхачен предприятей коллективашта сийлен грамоташи ахчан премеши хьешна.

Оттаний 5 преми: цаI хьалхара — 200 сом, шиъ шоалагIа — 150 сом хIарахь, шиъ кхоалагIа — 100 сом хIарахь.

С. ГОЧЕВ,
НТО областной советерча дикала комитета председатель.

Дозал дехьара

● *Вай доттагIий гIулакхаш*

«ТКЪАМАШ ДОЛЧА IУЛА» ДАЙ БОЛЧА

Мехка гIолла лелаш хилча массаза а нийслу дага а доалаш дола вIашагIкхетараш. Нитта хилар хIанза дукха ха йоацаш ваха волаш, Улан-Баторера Дзунхаре кхаччалца бола наиъ лоацбе лаьрхIа, асфальт биллача наьнъ тIара дIа а даьна, тхо гуннаш тIа гIолла биллача новкъа долдаш а. Дага а ца хинна хIама нийсделар тхоиа из наиъ чакхболаш йолча моттиге улача Ватсумбор оалача госкозе. Цига кхийтар сох, наха чIоагIа сий а деш, «тиъамаш долча Iула да» оалаш вола саг. Ше нарвальца гIулакх Iалаьмате дукха дезадення вола биологически Iилмай кандидат Г. Очирбат. Из керте дитт укхаза болх беш йолча ноккарий лелазеча производственно - тохкамий станцена.

Бус а Iуйранна а шелал ткъаь градуса гарга гIертар, хIаьта помещене лаьтта хьам ахками мелсн хьаж яр. Из хоза хьаж йола продукт массанахьа а дар латташ — тархеш тIа, стиллажашка, тайп-тайпара йола баннаш тIалаттача Iилман балхахой кхиолаш тIа.

— ХIанз боьонца хьатIакхьчай массехи бетта Iоаль информаци вIашагIтоха ха,— дувц Очирбата.— Оаха обработка ю вIалла вIаши тара йоацаеча даннешта. Масала, мел да Удазга ноккарий мозаца чудахьа мода, мел да из Баян-Голе «къахьегамхоша» чукхухьар а, малагIа башхало а составага дилача дух-духьача районашка [illegible].

200 гарга нинк ба Очирбата боахаме. ХIара дезало лу сезонагIа юкъера лаьрхIача 12,5 килограмм сов дика моэз. Ха дика отте 14 килограммага а кхоач из хьокхам. ХIанззе а ала йиш йолаш да, Монголера климат [illegible] а, цун хьунаши цонаши вIаши уаш йолча зоне ноккарий леладе метарг а да леладе а деза, аьнна.

Очирбата помощница я Тимирязевски академи яьккна, станце Iилман балхахо Д. Селенга. Ший начальник санна цу профессе «лазар» кхийтта я из, хотаргаьэ, из дийна мел я дIа а даргдоаш. Цо гIулакх ду карпатски ноккараштa, массехи шу хьалха цу даькърча вокхача специалиста профессора Г. А. Авитисяна ногадарагIа СССР дена да уж. «Хьамал, Карпатера даьнна Хэнтай ловмашка кхоачаш аххар мел наиъ баьб,—бегаш бу Д. Селенга.—ХетаргаьэчIоагIа безам хиннаб аххар Монголе дахка». Бегаш-м бегаш ба, амма практино хьахьекхад, уж цар бангаьа хилар. Продуктивностага дилача массанел дукха тIех да укхаза Карпатски ноккармозий, йоац цар биологически белгалонаш, долче, перспективни да леладара.

ДIавака аьлча, Ватсумбэрча ноккарий леладерашa оттадир сона цу тайнара хIама дий нах кIезига бола шоай «фирменни» блюдо — янтара бос болча мезала ехна гIорал наргаш. Дешаш дац са цу даара чам бувца.

Ноккарий леладира дукхаз аспекташ айзар сона Улан-Баторе. Яйшар аз Пильома де Рубрука «Малхбоалехьарча мехкашка гIолла лелар» яхача книжка чIара цо Каракорумерча ханский дворецa дIачувоалача баьгIача тIакьерчаш биъ шув баьнкх бIехал а болаш болча дото хенах дувца моттиг. Цитата йоалаю аз: «Цхьане багара Iоуляр чхьагIар, вокханчура — терракумыс, вешта аьлча, цIенъаь кхали шура, нхоалагIчунчура — бал, вешта аьлча, мезах даьнкха малар, диъалгIчунгара террацина оалаш дола дутах даьнкха йий...» Хезад сона меза Iалаьмате хозача чамах дувцаш дола монгольски кхаи. Лоацца аьлча, монголашта, дукха ха хьалха денз довзаш хиннад из, амма моллагIа долча цхьан бахьанех шерра даьржадац укхаза ноккарий леладелга.

Интенсивно дегIаьха доладеннад уж 50 - гIа шераш чакхдовлаш. Дукхьал цу хана кийчйир цуино яхаш йола эггара хьалхара къаман кадраш — 11 саг, долча бесса аьлча, уж ба Монголе хIанзара ноккарий доладьраш. Iилман дарда тIа из гIулакх вIаштIехьданкхара доакха гIо дир Ленинградски Волгоградски юртбоахама институташа, Тимирязевски академи.

Цо тоpo хилийтай лоацача хана мехка духь-духьача районашка ноккарий леладелга дика шерде, долче, маьхера продукт дукхагIа хьас. 20 совгIа совхоз, юртбоахама объединени, гIонна бола боахам ба хIанз Монголе кIаьдлуш доаца «ткъамаш дола къахьегамхой» толаме леладеш. Лаьтта лолалар дегIа мел ух мода доалла культураш дукхагIа дIа мел юй чIоагIагIа отт нокхарий леладар Iилман кIийлен тIа. Дукхьал тIехьаьарча шерашка болх беш яраяьта юкъеякхий кхиъ селекционни товарни ферма. 1983 — 1985 шерашка 1,2 миллион туграм хьохадаьд пачхьалкхено из даькъа дегIадоаладара.

Александр ДЕНИСОВИЧ, ТАСС корр.

Госхоз Ватсумбор — Улан-Ватор.

Сирийски Iарбий Республика социально - экономически дегIайоалара [illegible] керттера уйла гIайскийт пачхьалкхен сектор чIоагIъяра. Цунца хурйолаш дукха йоккхий промышленни предприятеш хьалъе, дIахо энергетика дегIайоалае, нокидаьтта, фосфатни дукхагIа яха лерхI.

Сирийски [illegible] лоархIамегIа дола [illegible] хьадечак мердечех доккха гIо ду Советски Союзо. Цо доаьа е лоацаш отташ промышленни объектов хьалъе, машиненьаш дехк, плотинаш, электропередачий массоволыш лелош хьалгуйтташ.

СУРТА ТIА: СССР-о гIо а деш хьалъеш латтача «Малхбузехьара Месене» яха мертера массеки станци хьалъ арешца къахьаь дом ве Тишрентера керттера советски эксперт А. Золотухин (аьрдехьара шоалагIвар).

Г. НАДЕЖДИНА сурт. (ТАСС).

Ноахалий эстафета

Дика традицеш хьаяьинача моттиге

1918 шера хьаьл венгерски коммунистий хьалхара денал дола орган хиннача «Вереш уйшаг» («ЦIеча газето») 1919 шера январь бетта. дукха ай а ца деш, воацца хоамаш яхача разлела тIа оттайир столицерча листовой металла фабрика болхлой собранех йола информаци. Хоама тIа йоалар: «Оратора выступленега ла а дийгIа. гулбеннарашa заявлени йир, шоаш шезар Венгре Коммунистически парте водаш хилараг». 65 шу хьалха нитта хьахинай КПВ организацех цаI (хIана КПВ мотта — Венгерски социалистически болхлой парти).

Масса оагIорахьара мух чухьенкаш хиначa цехе цу хана КПВ баха раьза хилара кулгаш хьалъайдаьрашта юкъе хиннай Йожефие Петрани а. Йиiиг йолаш енай из фабрике болх бе, сов хьалха байзаб Iотяьамн эксплуатаци, кепигех къахьйитад подручни йолаш пхьоалле. Компарти хьаьро, цо де лерхIаш хиннарашa декхерашa нердача вазарга. Венгре къахьегаш дола халкъ заводийн фабрикайн да хиларга, цо мехкара Iаьдал ций бе доллар га догдоадилге яьй венгерски пролетарията.

Ши бутт баьннача гIолла дIакхайкадир Венгерски советски республика хьахинна хилар. Йожефие Петрани а юкъе йолаш хиина къахьегамхой чIоагIа дегаш айденна а болаш болабелар овлангара социально-экономически хувцамаш де. 133 дийнахьа яьхар венгерски лаьттара хьалхара болхлойн кхархойи пачхаьлкхе, амма цу юкъа а йиш хилар къахьегача халкъа коммунисташа шийна краи паргIатой яьхаш хилар кхетаде. Предприятешта национализаци а из аграрни реформа кийчъе йолаелар правительство, къахьегамхошка кхоачийтар къамин культура ганзаш. Пролетарски пачхьалкхено дьвча гIулакхий лакха мах бир В. И. Ленина, хIаьта уж венгерски болхлой болама исторе сийрда оагIонаш а хилар.

Дунен буржуазе доккхийча низаша йохайир Венгре советски республика. Iаьдал къахьегамхошта терроре репрессеши тIалаьхача контрреволюцей бе деллар. Цул тIехьагIа 25 шера хIоаргтача подполье лоаттабир коммунисташа фашизмана духьала, демократии къахьегамхой бокъонаш бахьан майра къовсам.

1945 шера 4 апреле ерригa Венгри немецко-фашистски гIаьрахоех а цар венгерски хуллаех а мукъаьаькха даьлар Советски Эскар, хьабийллар цуйна хьалхашка паргIата а ший лоIамагIа а дегIаахара наиъ. Коммунисташа кулгал а деш дIаболабелар мехка къахьегамхой экономика юламеттаоттае, доккхий социальни хувцамаш де. Ший доттагIашца цхьана цу гIулакха юкъе даькъа лаьцар коммунистка Йожефие Петранен цуи мара — [illegible] Йожеф Петранен. Шоай масална нердача гIулакхашта болхлой дегаш [illegible] уиттадора из ха тIакхоачаш алюминиеви изделей завод а хинна дIаттача предприятие партийни организаце членаша. Социализм хьалъеча Iалаьмате доккхий хIамаш нарагIдийнад цу хана денз дIадахача шоштаь шу ехоачаш а йоацаш йолча юкъа. ДегIабена индустриально-аграрни мохк хиннаб Венгрех.

Йожефие Петране ноаьало моцдагIе а дIаеннай нерда гIулакхаш дара йола эстафета шоай берашкен цар берашкен. Нерда масштабни лекхараш къестаду хIанз алюминиеви изделей заводе ВСРП юкьъанцарчe организацеех цхьане секретарь вола цуи воI Йожеф Петрани а юкъеволаш йолча 800 эзар сагах латтача венгерски коммунистий отрядо. Деташ тохадолийташ йолча партийни организаце 65 шу дизара хетальча завода коммунистий собране вIаши уллуч багIа нанен воIи цхьаш хьехарцун исторех, тахьанарча денах дувцаш йолча выставка стендашца.

Борис ШЕСТАКОВ. (ТАСС).

ИНДИЙСКИ ОКЕАНА—МАШАР

ООН Индийски океана йолча ЛаьрхIача комитета сессе болх чакхбаларца дувзаденна Шри Ланкарча АПН корреспондента къамаьл хиннад Азеи Африкай халкъий солидарносте Организаце (ОСНАА) вице-президентаца, Шри Ланка ОСНАА генеральни секретареца Айкул Ахмедца. Цо дийцар:

— Кхойтта шу хьалха ООН Генеральни ассамблея XXVI сессе тIайицар Индийски океан машара зона хилар дIакхайкадарах йола Декларации. Цух тIехьагIа ЛаьрххIа йола комитет декхарийла яр Индийски океанах машара зона ярах йола дунен халкъашта юкъера соглашени оттае еза конференции кийчъен гулъен.

Конференци хила езаш яр Коломбо. ХIаьта из гIулакх дIамассаза доладу — хьалхагIа 1981 шера, тIаккха 1983, карарча 1984 шера— США яр цунца дукьала йийнар. ВIашагIкхийттача Штаташ до лерхIашдар цхьа хIама да — Индийски океанах машара зона яра тормоз еттар. Хьокхаме да, цу хьаькъехьа ер хиннача демарший бахьанаш дийла а тешна хала доаш хинна хилар. Цу тIа а дунен халкъашта юкъера конференци гулъяра за тIехьъаянхарца цхьана сикду америкаицaша лаьттан тIара цу районера шоай тIема кхааш алсамдохилга.

Гаьнарча Малхбоалера денз Африка къулбехьарча даьнъа тIа кхачалца йолча Iалаьмате йоккхача районa тIема базашца го баьб США. Диего-Гарсерча базал совгIа базаши шолгIара пункташи я Пентагона Омане, Вахрейне, Кене, Сомале, Египте, Саудовски Аравне, Къулбехьен Африке, Австрале, Филиппински гIайренаш тIа. Хоза хета алац, Индийски океанах американски нкаре́лий плавашa тIа США Тахооеански командовани а СЕНТКОМ а гераашцарча низашца кхезезаш йола «кхоалагIа стратегически вокха».

Гаргарча Малхбоалера ВIашагIкхийттача Штатийн Израилеа тIема альянс, Гаьнарча Малхбоалера Къулбехьен Корейн Японин вIашагIхетта соа, Къулбехьен Атлантикера НАТО — уж дерригаш американски глобальни стратеге доакъош да.

ТIема низаш цига лоаттадара аспектах совгIа, экономически аспект а я США Индийски океана регионе. Укхаза я мехкдаьтта, олова, урана, дошо Iалаьмате йоккхий запасаш. Кхетадеш да, цу дерригне американски транснациональни корпорацей теркам тIаувзаш хилар. Бинбалайта йиш яц цу районa транспортно-стратегически лоархIам а. Укхаза гIолла чакхдуэл бIаргччача шера мукъа дула вай планета духь-духьа точкаш вIаши юкъаш дола форда тIара къаш.

Американски гераашцара низаш укхаза хила дезаш хилара доаха цхьаьнха бахьан да Афганистане советски бIу хилар. Из бахьан а тешавеш дац. Шийн базаш укхаза ехна йолаеннай США афгански событеш хилале дукхха хьалха.

Вокха оагIора, Советски Союзан ВIашагIкхийттача Штатацен юкъе еш яраш Индийски океана тIарча гераашцарча низашта довзув оттадарах йола переговораш. Амма уж переговораш юкъагIъльхар американски оагIоно дукхьал ше.

Дувца лезаш а дий-теш, дIа ца кхетара болаьна юкъе [illegible] [illegible] кхша а санна, Индийски океана регионах машара зона ярa проблема къовсте еза хилар ерригенна йолаш хьалхоацаш хиларах. ДIакхетанза долча мехкашна массане а цхьа позици лоац цу деца хьаиъехьа. ООН санна, ниттa цу организаце гонал араш.

США Индийски океана дIахо а милитаризаци е гIерташ хилара цхьа барт а болаш дукхала я цу районa океана яьстошарча а материкана чура а паччахьалкхенаш. ДIакхетанза долча мехкий бокъонца дола хьашташ — уж машари колониальни ива-Iотиьамо юхадийтта къамаш дегIадоаладари.

Оаха геттара раьза хиила тIазц Индийски океанах машара зона ярах йола дIакхетанза йолча пачхальалкхений предложени Советски Союзо хьаллоацаш хилар. Советски Союзо хьаллацар къаьстта лоархIаме да шоай суверенитета а дегIааxара а хьадда йола гаранти хилар лоаш долча регионa мехкий уйлаш дагалаттарaши цо кхетадеш хиларагIа. Индийски океанах машара зона яр-и пунца цхьана империализма низий бехкагIа хьа йиш йола глобальни ядерни конфликт хьара кхерам кIезигбар а ма дий.

ООН Индийски океана йолча ЛаьрххIача комитето ший болх чакхбаьккхаб. Конференци е лаьркIад 1985 шу деньадалалехьа Коломбо. (АПН).

Коломбо.

Ливана тIара баха дIабоалаш бац. Дукхьал ВIашагIкхийтта Штаташ Израиле гераш нахаца вIалла аьа ца хетааш цу Гаргарча Малхбоалера мехка лагьегIернаш хилар бахьан долаш да из. Укх тIехьарча хана агрессорашa Бейрута бIарчча шергаш йохаш, дукха оргац Iовшаргьаш.

СУРТАШ ТIА: укх денашка Бейруте (аьрдехье), гераца улицашка.

ТАСС фотохроника.

ИЛЛИ ОАЛАРАШ — ХА ЯХАРАШ

Малгобексии АТП директораца Картоева Салманаца предприяте балхаш, хьалкашка латтача даккарах дуецаш тхо дагІаш хьачуваьлар юкъерча залара хургаола лаккарча дегІара цхьа саг. Маршал хаьтта даьнначул тІехьагІа, Салмана хьаьавозийтар сона чуваьннар. Из хиннавар АТП вІашагІъеллача художественни самодеятельноста кулгалхо, автослесарь Картоев Іалаудин.

ЧІоагІа цхьан хІамеина реьза воацачох тара хийтар сона Картоев Іалаудин. Со директора кабинете хилерах, ше дена гІулакх хьадуеца из юха уззалупте дика кхетадора яз. ХІаьта Салмана со газета болхо воллга шийга ьинначул тІехьагІа, гІадакха хьайзар из:

— Цхьа шу соагІа ха я укх АТП болхлоше, водителаша дехарагІа оаха художественни самодеятельность вІашагІъелла, — ахаш дуэц Іалаудина, — цхьабакъда, эшараш дукха дар, дукхьал цхьа безам хилерах доалаш мичад гІулакх. Из тергаэ а даш, АТП кулгалхоша гІо дир музыкальни инструментеш, гІадухьа бІаргашаш эцана даькъе. ВІашагІъеллар кагий нахи маккарийн цхьабоагІаш йола хор.

Цунгара дІадоладелла Малгобекски АТП художественни самодеятельность хьахилар а. Цхьаьюкъ ьаннача тІолла кагирхой дехарагІа вІашагІъеллар вокально - инструментальни ансамбль «Автомобилист» а. Ансамбла кулгалхо ва малар Яндиев Іелихан. ЛадугІараша чІоагІа безама тІаэц солистка Арсамакова Мовлаткана оала кІанзарий ханаре ноанийн гІалгІайн иллеш. Ансамбла солистка ше хиларах терра, цо ше тІехье пендар а йоах, ше иллеш оалеш. ХІаьта укхаза вІашагІъеллача хора юкъе боагІа бухгалтере болхлой а: Албогачиева Зина, Алиева Аминат, Бузуртанова Хадишат, диспетчер Мамилова Хьулимат, дежурни механик Кулбужев Аьхмад, автослесарь Ахриев Батарбек, водитель Фаргиев Махьмад-Сали, нийтта кхыбараш. Ше вІашагІъеллача гІоне предприята болхлошта, района къахьегамхошта массехк концерт оттадьад АТП художественни самодеятельноста коллективо. ТІаккха уж дІамел кхьачча моттиге зрителаша чІоагІа эзаш тІадийца цар концертни номераш.

Цунна дола къаьгга тешал да дукха ха йоаццаш республикански телевиденеи радиои болхлоша цига дІа а баха цу художественни самодеятельноста дакъалацархоша дІадала иттех кийи дІадздер а.

— Кагирхоща тха лащаьга дерий а хац, — ахаш дуэц Картоев Іалаудина, — художественни самодеятельность вІашагІъелла цхьа-ши бутт баьннача хана, оаха балара даьча репетици еча цІена уголока бахкка чубаьллар АТП болх беш бола къахьегама ветеранаш, бола йоккха опыт йола нъовной: автослесарь Хадзиев Махьмад, карбюраторщий Костоев Хьажмурад, хьшкапкъар Матиев Марзбии, нийтта кхыбола боккхий нах. Шоаш хІаьа панка бале а, цІаргІа багІа са ца тоэш къахьегаш, шоай низ кхоачаче предприятена пайда бе гІертай бе уж къонахой. Тха репетице листехьлалца йолла юкъа сатийна эшараш, иллешка ладугІаш бахІар уж. Цул тІехьагІа Хадзиев Махьмада аьлар: «тхо вай предприятерче ветераний цІерагІа дахкад, вІаштІехдале, тхо художественни самодеятельноста юкъе денъе лаца дІаэцар декеш», аьнна.

Картоев Іалаудин ше а хор маІача наькха вокальни хор вІашагІтоха лаьрхІа-м, цхьабакъда, дукха дар эшараш. Цу хьакъехь дагадаьлар Іалаудин Малгобекски горисполкома культура отдела заведующица Мерикова Михиьйлеца. Цхьабакъда, цо дош доацар да из, аьнна, кулг ластадир. ТІаккха боккхий нах бацар мотта етта тІехьакка бейла лаьрхІа. Цар, шоаш аьха а гулдь ... хьабола гІера. ДІаволлаллар репетицеш. Тхьа шиь сагаи латташ я из маІаца наьха вокальни хор. Цар дІадахи Ляннаш, Пхьтеев, Даьзенах дола иллеш, гІалгІай халкъа иллеш.

— ЛадугІархоша безамца тІаэц тха боккхийча наькха хор, — ахаш дуэц АТП директора С. Картоева, — цхьабакъда, цар шоаш дІадолаяь из дика гІулакх хьаллацарга дукха тІера бац тха района культура отдела болхлой.

Укх шера Советски Эскара денна — 23 февралехь Дунен халкъашта юкъерча кхаьнехьа денна — 8 мартехь хетадь концерташ оттаде балабер районни культура ЦІерагІа АТП художественни самодеятельноста дакъалаьархой. Цхьабакъда, шун ше-шо номер Іара хиш, аьлар культура ЦІен кулгалхоша. ХІаьта боккхийча наьха вокальни хор-м вІалле юкъе а йитанзар.

Мел Іотхьаш дега безам бахь цар боккхийча наха, изана цхьанена а дагадеанй - хьогІ! ХІаьта боккхийча наьха хорна таьан шин репетицеш еш. Сил лаь - боккхеча Даймехка тІемагІа тІа советски халкъо Котоло хьнатна 40 шу дизаре хетаьна конкурсе дакъалаца кийчлуш я. Тешаш йоь, цу конкурса Малгобекски района художественни самодеятельноста коллективашта юкъе цу хоро призови моттиг йоаккхаргхиларах.

А.-Г. УГУРЧИЕВ,
тха спец. корр.

СУРТА ТІА: маІача наьха вокальни хор.

Дикача нахах

Цунна баркал оал массане

«Яор Ужахова Къуребша Іеянаш цунца боша боаш болд медсестрашн дог лазаш, чІоагІа оарцагІбалар бахьан долаш дийна йисар са хІамига Малика. Халача лазерах Іоажалгара яьхкар цар из. Мая неб ёйна бийсаш хьяр цар йисте багІаш. Ма дарра цу хьеранах ца кхеташ чакхьаяв гІо дир сона цу юкъе даим сона уллуэ са йиІига гонахьа хьуэзаш хиннача къонача яоро, наманрщина, доцІаноча, сага, йиза йолча специалиста Ужаховес» — йоазар соца кхаьчап дош Грозненски района Мичурина цІерагІча посалка яхача Эсмиева Зурас.

ХІара денна кІинд ца луш наха гІулакх даш, беча ший балнаца сакъердапуш къахьегача норех цаІ а Грозненски - Юрте больница берий лор Ужахове Іейна. Цу дарба деш мел долча берий дай-ноаной цунна дег тІера баркал ахаш ба. ХІаьта бераш — ум эгара чІоагІагІа бола хьалеаой — из шоай наьнал безаш воаж бец.

Ужахоша хьажа а яьнна, хьевоагІаш вІашагІкхийттар сон Іайнаш. Лаккарча дегІара, хоза юкъ-сибет дола йоІ цийлелар со шийга йист хила. ХІаьта со шийх лаьца хаде йоалуиа хайча-м геттара ева хьейзар из. —Сон оамо хадр, аз фу дешад, сай бола бераш соагІа! Со дехарийла а из нийтта дика бе, — йоахар цо. — Тхо долча дуіха ба дика порашн медсестраш.

...Бера хана денз лор хила лерхІаш хиннай Іайна. Цунна Іалаьмате хала хеташ хиннад сег цамогаш хилча. Царна гІо де ший низ дург фуннагІа доргдолаш хиннад йийг.

ХІаьта итт класс чакхъйаккха яьлча из доша яхар медицински институте. Сиха дІадазар студенчески шераш. Педиатра диплом а долаш ший республике юхаера хьана йоІ.

Ше кержа гоэзал дика кораерзаа аьттуе баьннаб Іайнай, даим улпуе дика хьехамчаш хиларах. Царгара масал а эцаш Іомаенцай уназой дега къайланеш яиза, царна ешар фуд ха.

Ший профессиональни бораш лехабаш, даим медицина кердадараш доазара лаьрхІа дола литература деш Іейнас. Мукъача денощка ший самукъадоаиъ цо музыкаца, кинойа, театраца. Шийна дуизадезаш Іайнас Гиппократа дуа бийна кереьаца гІулакх дІадоладаь дукха за яц. Деррига ши шу маре даьц цо из болх бу. Цхьабакъда, — дІаьо а нийтта дика дІагІоргхаларах бола наьха тешам хІанзе а баннеб цунах.

А. МАЦИЕВА,
тха штата йоаца корр.

Укх тІехьарча кхаь шера план цІаккха а юкъах ца йоаккхаш хьайоагІа Чир-Юртарча цемент йоаккхача завода болхлошта гІулакх деча № 81 йолча кхача бокхача тика коллектива.

Цу коллектива тохаман дукхача даькъе тайша да безаме, хоза чувена саг тІа а нийца, цунна гІулакх дарах.

Ийдархочун безам тІеовшин пахана Іимерзаи саг я тика кассир - контролер йола Ибрагимова Рувайя. 1976-ча шера денз болх беш яхьан сага эгІазъяха йист ца хулаш хьайоагІа из. Дукхаза сийлел грамоташца, кхьдоле соагІаташца белгалбаьккхай цо цІевен дег тІера беш бола болх.

СУРТА ТІА: Р. Ибрагимова.

Д. ТОХТАРОВА сурт.

ЖЕНЕИ ГАЬЗАРАШТЕИ ХУЛАЧА СТОМАТИТ ЯХАЧА ЛАЗАРА ДУХЬАЛАРА ВАКЦИНА

Киргизски ССР Іилмай Академе бахьиевн физиологен Институте дунен ветеринарни практике духхьалка хьаьнай женей гаьзараштей хулача контагиозни эктимана духьала профилактически иммунизаци яра йола культурни вакцина. Керда вакцина чІоагІа эффективни я, хьайбашта зене йоацаш а, производстве экономичи а я.

— Контагиозни эктима — ма леладеча дунен еррига регионашка довзаши дунен тайп - тайпарча доакъошка бе-беча тайпара цІи йоаккхаш цІи дола лазар да, — йоах институтa лабораторе заведующен вакцина хьаьра балхий кулгалхочо Киргизски ССР Пачхьалкхен преме лауреата Энгель Иманова. — Цхьабакъда, массе метте цхьатарра аулам довл цунах, къаьстта а къонача хьайбашта. Ловцца аьлча, из да дукхагІа хьайбаш бордаш, чухьара органаш кІезигагІа — дерригаш дегІ айи доаккхаш дола стоматит. ІулацаРа ойдадьна жа 2—5 процент дов цу лазарах, цхьабакъда, дерригаш а лаьрхІача цо деш дола экономически зе тоъал доккха ... гаьзарийн дегІа эсала дус. тайп - тайпара лазараш атта тІаэцаш хул, племенной жих лохлу цар, Іодаьча хана цунах доаш дола Іехарий 45 процентага дІакхача тарлу.

Контагиозни эктима сов чІоагІа дарнар, цу даькъе укх тІеххьарча ханналца вай мехка а, нийтта кхелате лезаш да аьлча, хьалхагІа вакциональни практика алхха цаІ мара йоаца средство яр — кІаьдъаяза цхьаьа лазар хьатехка ца Іеш, ерда хьаьдеш а хинна «акха» вирус.

— Тха институте клетнай культура тІа хьалхехьча вакцина, — аьлар ший къамаьл чакхдоалаш Энгель Иманова, — божьоща мхатох лазар. Мехка бе-беча регионий жа леладеча боахамашка даьча тохкамаша хьекьекхад, вакцина чуеттачул тІехьагІа лазар ца кхеташ устагІо шу лолкхаш хилар. ... процесс ... кхоаьа лаьрххіа цу гІуллакха лелабечa маьхаца хьайбан борда тІара, хІаммига марцхаг даьннхача. Вай мехка ... діааьхкад, хІаьта, хІанз хІара шера цу препарата 20 миллион гарга маха тох.

Людмила ЖОЛМУХАМЕДОВА,
АПН корреспондент.

ХЬЕХАРХО СТУДЕНТАШ БОЛЧА

Дукха хьа йоаццаш Л. Н. Толстоя цІерагІча Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен университете студенташа вийка хилар ТІой-Юртарча бархІшерарча школера хьехархо Кодзоев Аюпа Іийса. Тхьо шу гаргга ха я цо хьехархо болхаш къхьега. Кодзоевс йоазийтар хьехархочун наькъа белгалонаш. хьехараш дир студенташта — хургболча хьехархошта. Дийнар шоай школера гІулакхаш, ше кулгал деш йолча дешархой кхоллама кружокаш балхах, Университете дешаш дукха ба цо хьийха дешархой — кружковцаш.

Бокхача теркаца ладийгІар студенташа опыт йолча хьехархочуга. Оазош херка нийсь ннйса хиларах цІаьнха я тхо тешадир цо. Преподавателаша, студенташа дег тІара баркал аьлар цунна.

Ц. АКБИЕВА,
Нохч - ГІалгІай пачхьалкхен университета 2-ча курса студентка.

Историе оагІош

Колой КІант, малав хьо?

Вайнаьхи эфорт - орстхой эпоса цІи хьзача турпалашта юкъе къаьстта сий доло моттиг лоац Колой КІанта. Хетаргахьа, цхьаькха а гІалгІа хургвац Колой КІанта карагІдийнача дешаьлерча гІулакхех дуаццараш да хозаш, цу образах чІоагІа дикхал ца даш, из хьансара ца хетош. ХІана возавенна из турпал беррагІча наха нийтта чІоагІа, фу дийд цо нах шийна сийла мутІахьа бара? Эттара хьанча дунлаш оттаду цо хайна шиэ цхьаьна а сага ца хиннача бессе бола боккха низ Дунен тІа эттара дикагІа долча хІаманна — наха материальни рузваьа хьэдара дІалуш волча Іалаьмате доккха кьинар долча, дикача къахьегамхочун — ма-Іун суьрт. КІеззигача малгаа хьаду цо ловлалашка Іалаьмате доккха Іуэ. Колой КІанта дарь из турпала гІулакх массаниа а сийа хаьн бе безаш дола, доккха дешаш долча хІаман хьесапе воступа гІалгІай халкъо. Хала дац кхетаде, цу образа чу Іалаьмате йоккха кхетам балара йола тІум йоалаш хилар. Дукха ноахаваш кхийнад цун хьохаллаца. ХІаьта тахан вай денощка а бабнабац цу гаьна хьалхарча заман образе боккха лоархІам, вай советски вахара хьисапа хьаьнашка, наха эттара чІоагІагІа, турпалаш, дийна хиича хана кердабаьннаб цун чулоацам. Къахьегамах эттара лоархІамагІа, сий делашегІа, эттара дола карта даькан хьунчу тарах йолча ший цІенача уйлаца хьаьнй халкъо Колой КІанта сийрда образ.

Халкъа хьакъьелагІа Іалаьмата боккха турпала низ тІабилийта беза нака пайдана дола хІама хьедара, даьр доткадарен сега низ барен ца беллйташ. Из нийтта уйлаш йолаш хилар да нана Колой КІант козаьетара, цун сий дара, лархІара бахьен. Цо шийна чулоац къахьегаш болча наха бІаьшеранашка хьаьнача Іалаьмате дикачa сага образах далле дезаш дола дика мел дар: гІулакх, хьь-оздел, цІена уйлаш. Цу плана лаьрхІача, хала да хаийьо хьешлалча Колой КІанта сибетах кхетам балара дахьарча цун лоархІамен бе боагІача бесса шийса мах бе.

Колой КІантах дола дувцар эттара хьалха дІакхадда XIX бІаьшера вкъалуш вайнахьа цІи хьзача фольклора тохкамхочо, просветителa Ахриев ЧахагІас. Цу хана денз фольклора тохкамхой теркам даим тІалатт цу эпоса турпала образа, кІалбинсарий, низ боацарий гІа доазаш хиннача сага.

Дувцар тІа аьннад, Колой КІант Келе яхача юртара хинна, хІаьта цун ши вошеи цхьа нуси хиннай, аьнна. ТІона вет цу селла дикача образаца юкъаяхна йола моллагІа лоархІаме детель газет дешарешa дика тІаэдаргхьа, аьнна. Цудувьа ноа тхоьшта кораддеча хІамах дувца.

Дукхха лоархІаме я вІалла дага ца хинна а тайпаьхa историех, этнографех, культура цу е вокх яделех йола сведенеш ду нохчийн гІалгІайн фольклоро, хьехьонх вай залхьа гаьнне хьалха дІяхача ханарча къайленаш тІа йийа. уж хьулаеш хинна хІама. Цу планагІа лаьрхІача къаьстта теркам тІаозара хІама да наьрт-орстхой эпоса шерра вовзаш волча гІорваьннача турпала Колой КІанта образ.

Дувцар тІа аьннад Колой КІант Келе яхача юртара хинна хІаьта цун ши вошеи нуси а хиннад, аьнна. Дувцаро лу из информаци чІоагІа тоархІамо я хайна. хІаьта хІаний гургда дІахо ладечох.

Къулбаседа - ХІириЙ Центральни пачхьалкхен архиве, цхьана тайпара а фольклорапа юкъаенна йоачача тема тІа болх беш долаш, тхона корайнр из легендарни турпал Колой КІант ваьча Келе яхача юрта XIX-ча бІаьшерен 80-гІа шераш дехьаденначa хава «Колой КІанта» цІи тайпан цІера хьисапе лелавеш Тауси Бейси яхаш хиина шн воша хахьа хилара тешал деш дола уникальни документ. Цар паспортни даннеш дІалзъьа хиннай Владикавказски округа полицейски управление. Документа тІа тІатоха а тІерадаиаа а доалаш нийта ядь да: «Колой КІант Тауси Эльмурзиев — 40 шу. Дезалхой: кхо воІи пхи кхалсаг. Боахаме да ши доккха бежани кхо хІамига бежани, дах хинна оалача лаьтта дакъа. Колой КІант Бейси Эльмурзиев — 27 шу. Дезалхой: кхо кхалсаг. Боахаме ба ши уст, 2 етт, кагий доахан. Оахаш а мангал хьокхаш а дай хиннача лаьтта ши участок я. Шинна а вешийн доалахьа я Келе яхача юртарa тІох яь гІала».

Отта а доагІаш хаттар отт: хІанад хІаьта XIX бІаьшера чакхйоалаш служебни документаци геттара консервативно а пунктуально а лелаеш хиннача полицейски ведомства чиновникаша итташ эзараш болча гІалгІай тайпий цІераш дІаярзъеш даьча йоашта юкъе, шаккe белгалаьккхар мара цхьаккха а моттиг ца хилар, родословни из санна ший тайпара язъяь? Уж даннеш дІалзъеча дакъа лоаца ма хиннадий шийн ворхІе да а тІехье, хІара саг хьевальна моттиг дика йоезаш хиннача, наха лоархІаш болча гІалгІай боккхийча нахах латташ хинна комисси. Цу тайпара дах йоазув ца хови дах е гІалатбаьйна дах хиза йиш йолаш дац.

Хила мегаш хІама да, цу бувцаш болча наьха цІераш, уж хьаьнйа моттиг лаьрхІача, халлa эпоса легендарни турпала Колой КІанта тІа йолаш хилар. Цунна тешал ду цхьаьйтча даннеша. Эттара хьайда тІертар тхо вай жарех йола паспортни даннеш найсагІа ешадургІола дарнот лаха: «Колой КІант Тауси Эльмураиеви» Колой КІант Бейси Эльмураиеви». Шоашта тара дараш кхы дола, уникальни уж йоазош хилар бахьан долаш уж йай шийна дехьа хала да. Юхьаьнца хеталу, «Эльмурзиев» яха дош из вешарий тайпан цІи л, аьнна. ТІаккха Тауси Бейсии Колой КІанта дай хили бева. Хулийтарьй вай хІаьта легендарни турпала сийна «Колой КІант» аьнна цІовоеч а пхьа цІи тилла, из хила тарлуш деце а. Амма документа тІа аьннад, вешарий хкоачара ба аьнна, вешта аьлча, цхьан даьна бахьа аьнна. ТІаккха цун «Тауси» «Бейси» яхаш цІи цІи хила йиш мичай. Долче, «Тауси» «Бейси» укказа духхьал шин веший цІераш мара хила йиш йолаш яц, хІаьта «Колой КІант» цар цІи хила йиш яц. ТІаккха фу яхьлга хила деза «Колой КІанти» «Эльмураиевь»? ГІулакх кхы а чоалханегІа дерзалу. «Эльмурзиеви» яхаш тайпан цІи йолаш боаа нах Келе баьха хиния ца хиларой кхыча документаш тІа цу юрта баьхаб аьнна язбь хиниа ца хиларои. Фу де деза хІаьта?

Эрсий меттала дах уж йоазош нийса дешалургдаш духхьал тайпан цІераш: «хьанавьхкамиьхьаьн» аьле аьэеш дола гІалгІай традици теркал дича мара. Цу традицех эттара хьалха оттаю тайпан цІи, шоллагІча моттиге латт дах цІи (хьан воІ ва, йоІ я?), кхоалагІча моттиге оттаю сага ший цІи. Из традици чІоагІа я хІанз а. Из традици ларде а лувцаш, оаха лерхІ укх тайпара расшифровка ячча нийса хургда аьнна: 1) «Тауси, Эльмарзий воІ (тайпах) Колой КІант», 2) «Бейси, Эльмарзий воІ (тайпах), Колой КІант. Эрсий меттала язъяр бахьан долаш сага ший цІи хьалхаьяннай, (шоллагІча моттиге) дах цІи тІехьашка, (кхоалагІча моттиге) а яькка.

Тха гипотеза нийса хилар хьахьоьх кхыча хІамашта а. Шаккхе а воша вах цунах дувцаранка диллача эпически турпал Колой КІант ваьххача Келе яхача юрта. Фольклорни Колой КІанта хиннав бІаьхий ба кьина а зздий ба аьнна а цІи дІаяханза вола ши воша. Тауси Бейси цхьа два цхьа нанен дола ши воша хиннав. Воахамаш а кхычар дерраш санна да цар, къаьстта лоархІаме да уж шаккхе а цхьан гІалий чу вахаш хилар, бувбаьнна болламехьа

Цу дерригне тешал ду гІалгІашта юкъе эгара хьалха XIX бІаьшера чакхйоалаш документаци тІа дІяздаь дола а, хІаьта цул хьалхагІа а тІехьагІа а сага хеза доала а «Колой КІанти» яхаш тайпа тІиина хилара.

Шин цІенах латташ Колой КІанта тайпа хинна хиларах йолча цу уникальни факто цецдоах вай из тайпа соа дІамнга хиларагІа, цхьабакъда, из боккхача лоархІаме я халкъа эпоса истореи этнографеи дукха оагІош, хІана а гучайоалаш йолча, яхача заман къайленаш йоазара.

Дага а доацаш корадь из хІама дукхача хана масса оагІоракха довза дезаш да, тІаккха шераурсьа тайпаш хьахилара процесс, цу процессера легендарни турпалий лоархІам бовза, дукхача наха цІи хеза вола фольклорни турпал бокъонца волаш хинна цхьа тайпа хьалоладенна хьалхара да а хиле дІа минта отт.

А. ТАНКИЕВ, Х. АХМАДОВ,
Нохч - ГІалгІай историе, социологе, филологе Іилма - тохкама института Іилмаш баьхкой.

АЛБОГАЧИЕВ Оарцхой АртагІа

1984 шера 3 апреле дукха дІаьх ца луш хиннача халача лазарах веннав Социалистически Къахьегама Турпал, союзни лоархІамера персональни пенсионер Албогачиев Оарцхой АртагІа.

А. О. Албогачиев ваьв 1914 шера НГІАССР Назрановски районерча Энажхьойгий-Юрта. Вурийтта шу даьнна зІамига саг волаш къахьега волавешав из колхозе, цул тІехьагІа Карагандински машиннаькъ тІа болх беш хиннав.

1957 шера денз «Назрановский» совхозе трактористалла болх баьб Оарцхой АртагІа, хІаьта 1964 шера денз — Назрановски района «Экажевский» совхоза коартолаш лелаеча механизированни звеной кулгалхо волаш.

Дукхача шерашна вІашта чІоагІа хьийкъа коартолаш, хьанийІаш, кхийола юртбоахама культураш кхеяй А. О. Албогачиева. Юртбоахама производство дегІайоалаеча а лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ пачхьалкхенга йохкара тхо шера план кхоачашъеча а тІехдаьнна доккхий толамаш дахарах 1971 шера Социалистически Къахьегама Турпал яха сий дейн ... цунна.

Нах, лаьтте, къахьегам дукха безаш хиларца белгалвоалаш вар Оарцхой АртагІа. Камаьрщца дІателар цо шийна Іаьний опыт, республике йоккха авторитет яр цун, дукха нийн хан дІателар кегархошта кхетам балара, интернационализма, халкъий доттагІалла, балха професси лархІара сий дола уйла дег чу йоссайора царна. ДиэллагІа, нхезлагІа, яллаалагІа гулъьча НГІАССР Лакхехьарча Совета депутаталла хийркав А. О. Албогачиев.

Даьхено лакха мах баьб А. О. Албогачиевна къахьегаме карагІдаьнарийІ. Цунна еннай Ленина, Октябрски Революце, Къахьегама Цlеча Байракха орденаши медалаши.

Албогачиев Оарцхой АртагІа — хьиареча къахьегамхочун, лакхача хьунаьама говзанча, башха - дикача сага сийрда гІулакхаш даим тха дегашка латтаргда.

Новгоостий группа.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

9 АПРЕЛЬ

II ПРОГРАММА

16.25 — «Шуна бош апрель бетта». Специалиста хьамаьлаш.

16.50 — Документальни фильм.

17.00 — «Ламанкъ» (гІалгІай меттала).

17.30 — «Нохч - ГІалгІайчен де».

17.50 — Киножурнал.

6 АПРЕЛЬ

II ПРОГРАММА

17.40 — Дерригдунен уналцІенен денга.

17.50 — «Къонах» яха студи.

18.20 — «Нохч - ГІалгІайчен де».

18.40 — «Нийсархо» (нохчий меттала).

19.10 — Подшефни гІишлоеча.

19.30 — Социалистически вида нотале ... концерт (гІалгІай меттала).

РАДИО

5 АПРЕЛЬ.

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

6.50 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).

6.55 — Хоамаш. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.20 — «Сердало» газета обзор.

8.25 — Передачий программа (эрсий меттала).

8.28 — Передачий программа (гІалгІай меттала).

8.30 — «Шовда», кхаьмахка радиожурнал (нохчий меттала).

11.15 — «Фанташи хармакін», беседа (нохчий меттала).

11.30 — «Вокитахкхи лаха хиллача». ТІакьесача предприятийн организацийн балха ... Назрановски трикотажни фабрикера передача (гІалгІай меттала).

11.45 — «Кхоьри нимбари — хІарена дахкар, юкъера йоадие» (эрсий меттала).

17.15 — Передачий программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).

17.16 — «Керда Іабдалаш — вахарe!» (гІалгІай меттала).

17.31 — «Нийн а да юкхе». Юртбоахама къахьегамхошта хетаь йола музыкальни передача (эрсий меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).

18.30 — «Юртара вахар» (гІалгІай меттала).

18.40 — «Атеист» яха радиожурнал (эрсий меттала).

6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

6.50 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).

6.55 — Хоамаш. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

8.23 — «Ленинан некъе» газета обзор.

8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачий программа (нохчий меттала).

8.36 — Халкъа музмаш.

11.05 — Еррига союзни коммунистически субботника кхеадоллаш (эрсий меттала).

11.20 — КПСС ЦК июнински (1983 шера) Пленумо ... ... (нохчий меттала).

11.45 — «СССР-рв къаьвий ... ... дуцацрн». Беседа (эрсий меттала).

13.15 — «Ядархон пятилеткон» (гІалгІай меттала).

13.35 — Реклама (эрсий меттала).

17.15 — Передачий программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).

17.16 — «Партийни ... — кхетамца ... », беседа (эрсий меттала).

17.31 — «ЦІе сийгаш» (гІалгІай меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хІамаш (гІалгІай меттала).

18.30 — «Афганистан - кхаьллара балхаш ... ... да» (эрсий меттала).

18.40 — «Биохимни хьайбаш лоладари: проблемаш, лахараш, сецамаш» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — Ш. Мамыров. «Дукха еза мехний йоІ». Оперетта концерт.

18.03 — Инструментальни музыка концерт.

18.10 — Пхьтеев, Ляннаш, Даьзенах дола иллеш.

УКВ

17.00 — «СССР халкъа артиста А. В. Нежданова ... музыкальни передача.

17.30 — «Сашка» и «Ямма» яха А. Куприна дувцар.

18.16 — Нохч-ГІалгІай иллеш, музмаш, ...

18.29 — Нохч-ГІалгІай музыка концерт.

6 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

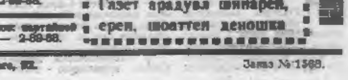

Тахан республике гІоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Іуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доалаш, малибоалехьара секунде 8—13 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 10—15, Грозне 13—15 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догІа а делхаш, тайп - тайпарча оагІонашкахьара 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсана 1—6, дийнахьа 10—15 градус йоахал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бахьтехьало секретаре — 2-84-66; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностей транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культуре — 2-84-73; кхьаьиой — 2-85-64; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907. г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-66; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-84-73; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувла шинарел, ерел, шоаттен деношка

СФ00073. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1568.